

Ortnamn och namnvård

1

ORTNAMN,
FASTIGHETSBILDNING
OCH
FASTIGHETSREGISTRERING

LMV-rapport 2006:7

ORTNAMN,
FASTIGHETSBILDNING
och
FASTIGHETSREGISTRERING

Gävle 2006

Tredje reviderade upplagan

LMV-Rapport 2006:7

nr 1 i skriftserien Ortnamn och namnvård

© Lantmäteriet

Illustrationer: Bo Bergström, Örebro

Illustrationer: Annette Torensjö, Gävle

Grafisk utformning: Muriel Bjureberg, Gävle

ISSN 1103-0054

Beställs hos:

Lantmäteriet

Vaktmästeriet

801 82 GÄVLE

Fax: 026-652915

Förord

Denna skrift innehåller allmänna råd till landets fastighetsbildnings- och fastighetsregistermyndigheter om hur ortnamnsvårdens intressen skall beaktas vid fastighetsbildning och fastighetsregistrering.

Det är en förhoppning att skriften därutöver också skall kunna tjäna syftet att informera andra intresserade om vad som gäller på området.

Skriften har utarbetats av Lantmäteriverket (LMV) under medverkan av det till LMV knutna Ortnamnsrådet. Huvudsaklig författare är avdelningsdirektör Hans Ringstam.

Skriften ingår som nummer 1 i en ny publikationsserie från LMV med den samlande rubriken Ortnamn och namnvård.

Gävle i december 1991

Förord till andra upplagan

Sedan den första upplagan tagit slut, har det bedömts vara angeläget att trycka en andra upplaga. Orsaken är bl.a. den omorganisation som lantmäteriet nyligen genomgått samt de nya rutiner för fastighetsbildning och fastighetsregistrering, som är under införande. Detta innebär bl.a., att personal som tidigare endast arbetat med fastighetsbildning nu också får registreringsuppgifter. Förhoppningen är, att skriften skall vara en hjälp i utförandet av dessa uppgifter.

De omarbetningar, som gjorts i den andra upplagan, syftar bl.a. till en anpassning av texten till den nya organisationen inom lantmäteriet. Ändrade sakförhållanden i övrigt, som t.ex. att fastighetsdatareformen i sin helhet genomförts sedan första upplagan tryckts, har också motiverat vissa justeringar.

Illustrationerna är i stort sett desamma som i första upplagan och med undantag av vissa kartskisser utförda av Bo Bergström, Örebro.

Gävle i augusti 1997

Hans Ringstam

Förord till tredje upplagan

Sedan även andra upplagan tagit slut och behovet av denna skrift en tid tillgodosetts genom kopior, har en tredje upplaga ansetts behövlig. Ytter-

ligare motiv för en sådan är de nya regelverk, som trätt i kraft år 2000, och som har betydelse för fastighetsregistreringen och ortnamnsvården. Förordningen (2000:308) om fastighetsregister ersatte den 1 juli 2000 fastighetsregisterkungörelsen. Till ledning för arbete som berör fastighetsregistrets allmänna del har en ny handbok, Handbok fastighetsregistrering, HFR, utarbetats och börjat gälla den 2 april 2002. Därmed har Handbok FRM, tagits ur bruk. Den 1 juli 2000 infördes i kulturminneslagen (1988:950, ändrad 2000:265) 4 § om att tillämpa god ortnamnsred. Ortnamnsrådet har i Ortnamn och namnvård nr 6, God ortnamnsred (LMV-rapport 2001:4), utvecklat begreppet god ortnamnsred och dess betydelse för ortnamnsverksamheten.

Den första januari 2000 skildes Svenska kyrkan från staten. Enligt Kyrkoordningen för Svenska kyrkan, antagen av Kyrkomötet den 12 juni 1999, beslutar nu stiftsstyrelsen om ändringar i den territoriella församlingsindelningen i ett stift. Ärenden som tidigare föranlett beslut enligt lagen (1970:991) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning i samband med fastighetsbildning (omtryckt 1981:1220, LÄIF) skall nu enligt fastighetsbildningskungörelsen (1971:762) av lantmäterimyndigheten överlämnas till Svenska kyrkan för beslut.

I sammanhanget kan också nämnas minoritetsspråkutredningens betänkande (SOU 1997:192) samt lagen (1999:1175) om rätt att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt motsvarande lag (1999:1176) för finska och meänkieli. Genom utredningen och lagarna har dessa minoritetsspråk och deras ortnamn fått en stärkt ställning, även om fastighetsregistreringen inte direkt är berörd.

De ändrade grunddokumenten har i stort sett inte påverkat innehållet i denna skrift sakligt sett. Däremot kan tillkomsten av den nämnda hänsynsparagrafen i kulturminneslagen och dess betoning av hävdens betydelse sägas ha ytterligare skärpt vikten av att fastighetsregistrets ortnamn och deras genuina syftning uppmärksammas i samband med fastighetsbildning och efterföljande registrering.

Med oförändrad ambition är alltså syftet med tredje upplagan att lämna allmänna råd till främst lantmäterimyndigheterna om hur ortnamnsfrågorna bör beaktas i samband med fastighetsbildning och fastighetsregistrering på landsbygden. Därutöver skall förhoppningsvis skriften kunna tjäna som information till andra intresserade.

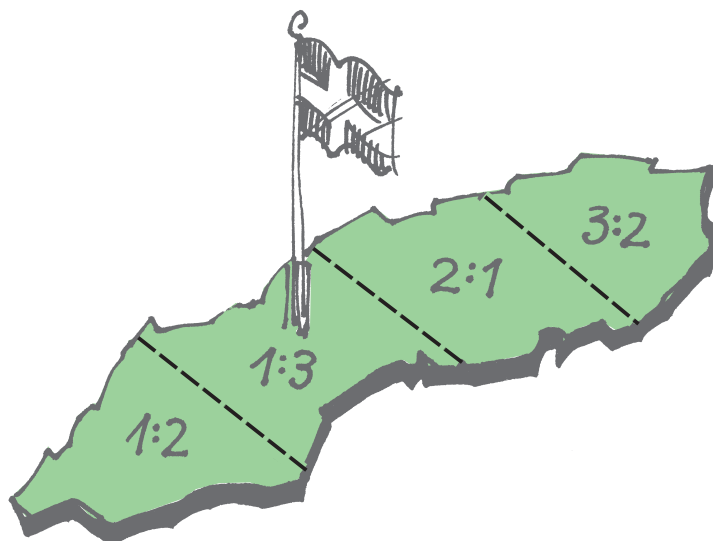
Gävle i september 2006

Annette Torensjö

INNEHÅLL

Förord	3
Förord till andra upplagan	3
Förord till tredje upplagan	3
1 Inledning	7
Ortnamnsvården	8
Lantmäteriverket	10
2 Ortnamnen - indelning och terminologi	11
Definition	11
Indelning	11
Traktnamn och kvartersnamn	13
Hävd	13
Syftning	14
Namnbrukargemenskap	14
Funktionella namn	15
Ortnamnen och kulturlandskapet	16
3 Fastighetsindelningen	17
Fastigheter	17
Fastighetsindelningens uppgifter	17
Fastighetsindelningens förändringar	18
Jordbrukets och skogsbrukets rationalisering	18
Villkor för fastighetsbildning	19
Ortnamnsvårdens intressen	19
Fastighetsbildningsåtgärder	20
Fastighetsregister och fastighetsbeteckningar	20
Jord- och stadsregister; fastighetsdatareformen	22
4 Problembeskrivning	23
Fastighetsbildning över traktgräns	23
Fastighetsbildning över församlingsgräns	24
Fastighetsbildning över sockengräns	24
Fastighetsbildning över kommungräns	25
Större förändringar i traktindelningen	25
Ortnamnskommittén och Kulturarvsutredningen	26

5	Avstyckning	27
	Registrering	27
	Registrering med annat namn än stamfastighetens	28
	Registrering med tidigare traktnamn	30
	Beslutsbefogenheter	31
	Klyvning och legalisering	32
	Sammanfattning	32
6	Sammanläggning	33
	Registrering	33
	Inverkan på traktindelningen	34
	Bedömningsgrunder	36
	Undvik omregistrering	36
	Församlingsindelningen	37
	Registrering med annat traktnamn	37
	Ny trakt	37
	Beslutsbefogenheter	39
	Diskutabla fall	39
	Sammanfattning	43
7	Fastighetsreglering	45
	Registrering	45
	Inverkan på traktindelningen	46
	Omregistrering	47
	Beslutsbefogenheter	49
	Diskutabla fall	49
	Sammanfattning	50
8	Omregistrering	51
	Beslutsbefogenheter	54
	Sammanfattning	54
9	Särskilt namn	55
	Utgående traktnamn	55
	Bebyggelsenamn med hävd	56
	Gårdnamn	56
	Beslutsbefogenheter	57
	Ajourföring	57
	Kartredovisning	59
10	Handläggning	61
	Lantmäterimyndigheten	61
	Lantmäteriverket	62
	Besvär	62
	Ortnamnsarkiven och Ortnamnsrådet	63
	Register	65

1 Inledning

All mark i Sverige, såväl på landsbygden som i tätorterna, är indelad i fastigheter. Varje fastighet har en beteckning, som består av ett namn och ett nummer. Namnet är vanligen byns, stadsdelens eller kvarterets namn. En fastighets beteckning kan därför vara t.ex. Näsåker 20:8 eller Fasanen 7. Därutöver behövs också uppgift om kommunens namn för att fullt ut individualisera fastigheten.

Indelningen i fastigheter, den minsta administrativa indelningen av landet, har alltid undergått ändringar. Fastigheter har förändrats, försvunnit och tillkommit även om intensiteten i processen har skiftat från tid till annan. Denna förändringsverksamhet går idag under benämningen *fastighetsbildning*. När en fastighetsägare vill ha till stånd en ändring i fastighetsindelningen, t.ex. få en avstyckning gjord, vänder han sig till den *statliga lantmäterimyndigheten* i länet eller, då sådan finns, till den *kommunala lantmäterimyndigheten*, som handlägger sådana ärenden.

Alla fastigheter redovisas i *fastighetsregistret*. Detta måste hela tiden vara aktuellt och därför fortlöpande ajourföras. Även för detta svarar lantmäterimyndigheterna.

Att förändringar hela tiden sker i fastighetsindelningen står helt i överensstämmelse med fastighetsbildningslagens syfte. Fastig-

hetsindelningen skall vara flexibel och kunna anpassas till vad som krävs med hänsyn till samhällsutvecklingen.

Eftersom fastigheternas beteckningar är uppbyggda på ortnamn, leder ändringar i fastighetsindelningen också till ändringar som berör namnen. Om t.ex. fastigheterna Alby 2:3 och Berga 1:5 sammanläggs till en fastighet, blir den nya fastighetens beteckning kanske Alby 2:4. Härigenom förs alltså mark från Berga över till Alby.

Vissa ändringar i lagstiftningen om fastighetsbildning samt en ökad förändringstakt i samhällsutvecklingen ledde till att antalet fastighetsbildningsåtgärder ökade i början av 1970-talet. Genom sammanläggningar och fastighetsregleringar kom därigenom ortnamnen i fastighetsregistret att påverkas i en högre grad än tidigare. Framför allt förekom sådana åtgärder inom ramen för jord- och skogsbrukets strukturrationalisering.

Genom en lagändring i början av 1980-talet kom också den kyrkliga indelningen i församlingar att kunna påverkas av fastighetsbildningsverksamheten. Om en fastighetsgräns som sammanföll med en församlingsgräns flyttades till ett nytt läge på grund av fastighetsbildning, skulle församlingsgränsen anpassas till fastighetsgränsens nya sträckning genom beslut av lantmäterimyndigheten enligt lagen (1970:991) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning i samband med fastighetsbildning. Genom en ändring i lagen (2001:162) upphörde dock denna lagreglering den 1 maj 2001. Numera är det i stället Svenska kyrkan som fattar beslut om församlingsindelningen.

Ortnamnsvården

Fastighetsbildningens följder för ortnamnen i fastighetsregistret kan ibland komma i konflikt med ortnamnsvården. I ett kulturhistoriskt perspektiv är det naturligtvis inte bra, om delar av Berga by registreras med namnet Alby. Särskilt olyckligt blir det, om den mark som utgör själva bykärnan i Berga i fastighetsregistret hänförs till grannbyn Alby.

Företrädare för kulturhistoriska intressen såsom Riksantikvarieämbetet, Institutet för språk- och folkminnen och hembygdsrörelsen har reagerat mot detta. Man har hävdats, att fastighetsbildningsverksamheten i många fall leder till fastighetsbeteckningar, som är oacceptabla från kulturminnesvårdens synpunkt. Därför har man krävt, att ortnamnsvårdens intressen bättre skall beaktas i fastighetsbildningsärenden. De

namnet här främst gäller är våra bynamn, som används i fastighetsregistret för redovisningen av fastigheter på landsbygden. För tätorternas del har fastighetsregistreringen inte uppfattats som kontroversiell för ortnamnsskicket på samma vis.

I kommittédirektiven till den statliga ortnamnsutredning, som tillsattes 1980, nämns bl.a. fastighetsbildning och fastighetsregistrering som exempel på verksamheter, som aktualiserar frågor om ortnamn. I sitt betänkande *Ortnamns värde och vård* (SOU 1982:45) två år senare rekommenderar Ortnamnskommittén, att Lantmäteriverket till berörda myndigheter skall meddela allmänna råd om, hur ortnamnsvårdens intressen skall beaktas vid fastighetsbildning och fastighetsregistrering.

Utredningens förslag redovisades för riksdagen i 1985 års budgetproposition. Där föreslogs att ett ortnamnsråd borde inrättas vid Lantmäteriverket den 1 juli 1985. I detta ingår nu företrädare för tio myndigheter och organisationer med inflytande på ortnamnsverksamheten (jfr avsnitt 10, *Handläggning*, avsnittet *Ortnamnsarkiven och Ortnamnsrådet*). I propositionen framhölls vidare, att Lantmäteriverket med stöd av ett ortnamnsråd skulle meddela allmänna råd, för att klargöra, hur ortnamnsvården bör beaktas vid fastighetsbildning och fastighetsregistrering. Förslaget antogs av riksdagen.

Ortnamnsvården behandlades också av Kulturarvsutredningen, som tillsattes 1994 och som hade till uppgift att se över vissa frågor om lagskyddet för olika kulturminnen och kulturmiljöer. Huvuddelen av frågorna berörde lagen (1988:950) om kulturminnen m.m., den s.k. kulturminneslagen. Utredningen hade som särskilt direktiv att också bedöma behovet av en hänsynsparagraf för ortnamnen. I sitt slutbetänkande *Skyddet av kulturmiljön* (SOU 1996:128) föreslog utredningen en sådan hänsynsparagraf, den nya 1 kap. 4 § om god ortnamnsd. Lagen trädde i kraft den 1 juli 2000 (lagen 2000:265) och stadgar, att god ortnamnsd skall iaktas vid statlig och kommunal verksamhet. Lagens definition av god ortnamnsd innebär ett framhävande av hävdvunna namnformer. Avsikten är dock inte att stödja ålderdomliga namnformer i allmänhet. Enligt sista stycket i paragrafen skall ortnamn, som godkänts för offentlig kartproduktion, även i andra sammanhang användas i sin godkända form.

Ortnamnsrådet har i *Ortnamn och namnvård nr 6, God ortnamnsd* (LMV-rapport 2001:4), närmare utvecklat begreppet "god ortnamnsd". Skriften kan bl.a. läsas som ett komplement till denna skrift.

Lantmäteriverket

Lantmäteriverket har en samordningsroll i ortnamnsvården. Enligt 4 § 5 p. förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet skall:

- Lantmäteriverket verka för ett ändamålsenligt och vårdat ortnamnsskick samt fastställa ortnamn i den utsträckning inte någon annan myndighet har sådan befogenhet.

Lantmäteriverkets befogenhet att besluta om traktnamn i fastighetsregistret grundas dock på 19 § förordningen (2000:308) om fastighetsregister (jfr kapitel 10, Handläggning).

2 Ortnamnen – indelning och terminologi

Definition

Ett ortnamn kan definieras som:

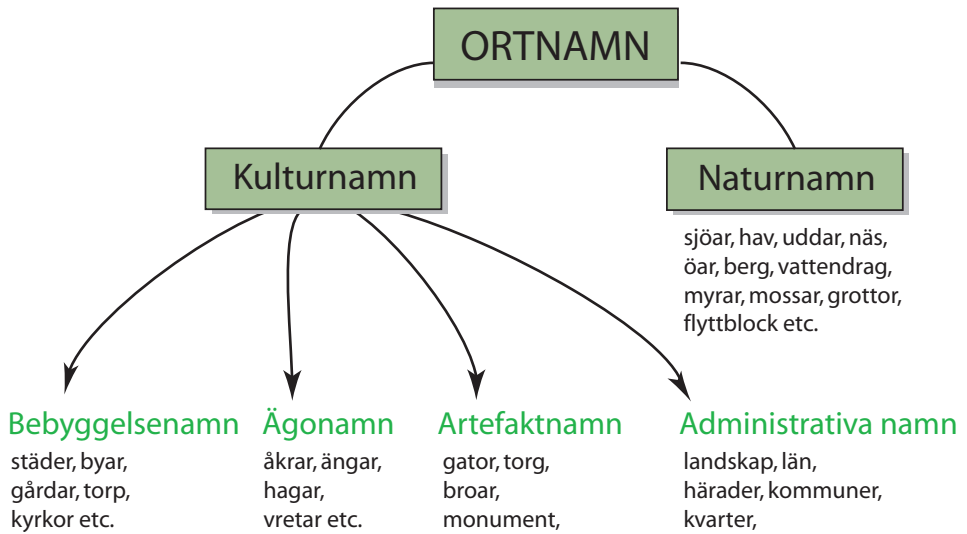
- en under en viss tid och i en viss krets av människor entydig benämning på en viss geografisk lokalitet.
(Ortnamnskommitténs betänkande, SOU 1982:45, s. 17).

Ett ortnamn utgör alltså det ord i språket, som en given krets människor använder för ett visst geografiskt objekt.

Indelning

Bland ortnamnen kan man urskilja två huvudkategorier: kulturnamn och naturnamn. Kulturnamn är namn på objekt som är skapade eller formade av människan; naturnamnen syftar på objekt, skapade av naturen.

Ortnamnen kan delas in ytterligare i olika grupper beroende på vilken typ av objekt de avser. En sådan indelning redovisas i uppställningen på nästa sida.

Traktnamn och kvartersnamn

Som en särskild grupp bland kulturnamnen kan man urskilja de administrativa namnen.

Bland dessa återfinns *traktnamnen*, som spelar en betydelsefull roll i detta sammanhang. I bestämmelserna om fastigheters beteckningar har fastighetsnamnen – då de inte utgörs av kvartersnamn – kommit att benämnas traktnamn. Med trakt menas då en grupp fastigheter, som har samma namn.

Det finns inga föreskrifter om hur stor en trakt skall vara; den kan omfatta fastigheterna i en stadsdel eller i en by men också bestå av en enda fastighet. Den 30 juni 2006 var antalet traktnamn i fastighetsregistret 170 720. Därav var 21 321 dock enbart namn på avregistrerade fastigheter.

En annan typ av administrativa namn i fastighetsregistret är *kvartersnamnen*. Antalet kvartersnamn i gällande fastighetsbeteckningar var vid samma tidpunkt 95 621.

Hävd

Man kan tala om att ett ortnamn och dess stavning har *hävd*. Det är inget tidsmässigt exakt begrepp; ett ortnamns hävd kan gå tillbaka till förhistorisk tid eller vara begränsad till förra århundradet. Hävden bidrar till att bevara det traditionella namnbruket och utgör grunden för namnens fastställda stavning.

Att skriva Arboga med *å* i stället för med *o* vore motiverat med hänsyn till uttal och språkriktighet. Den hävd som stavningen med *o* har omöjliggör dock en sådan stavningsändring.

Ett ortnamns hävd kan bekräftas bl.a. av:

• <i>Personer på orten</i>	<i>genom</i>	<i>språkbruket, hembygdsföreningarna.</i>
• <i>Fastighetsägare</i>	<i>genom</i>	<i>språkbruket, köpehandlingar.</i>
• <i>Ortnamnsarkiven (i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå)</i>	<i>genom</i>	<i>uppteckningar, utdrag ur andra källor.</i>
• <i>Lantmäteriet</i>	<i>genom</i>	<i>lantmäterikartor, andra kartor.</i>
• <i>Kommunerna</i>	<i>genom</i>	<i>namnberedningarna, kulturnämnderna, stadsingenjörerna.</i>

Syftning

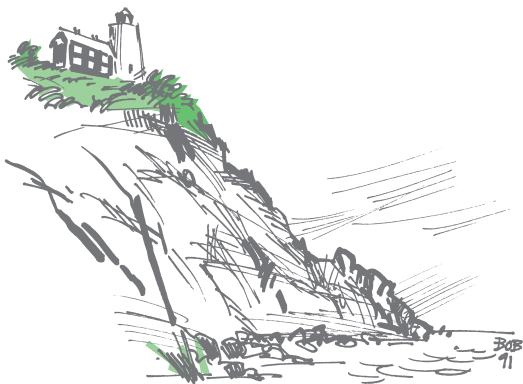
Ortnamn skapas för att fylla ett identifieringsbehov. När namnbildningen är färdig, har ortnamnet blivit den språkliga symbolen för ett visst objekt, t.ex. en bebyggelse. När namnet sedan används, syftar det på just denna bebyggelse.

Ibland kan syftningen förändras. *Växjö* var från början ett sjönamn, bildat av orden *väg* och *sjö*. Med tiden kom dock syftningen att förskjutas till bebyggelsen vid sjön, vilket gjorde det nödvändigt att ge sjön ett nytt namn. Den kom då att få heta *Växjösjön*. Sådana syftningsförskjutningar och namnbyten sker i språkbruket allt efter behovet.

Namnbrukargemenskap

Med *namnbrukargemenskap* förstår man den grupp människor, som använder ett visst ortnamn. Ju fler brukare ett namn har, desto livskraftigare blir namnet. Om ett ortnamns syftning vidgas, innebär det

också att namnbrukargemenskapen blir större, något som i sin tur gör namnet mer stabilt.

Ett primärt önamn, *Högbonden*, har också blivit namn på en fyr. Från att ha varit känt endast i en mindre namnbrukargemenskap, lokalbefolkningen, har namnet blivit riksbekant.

Funktionella namn

För att vara funktionellt måste ett ortnamn vara unikt inom namnbrukargemenskapen. Om namnbrukarkretsen vidgas kan konflikter uppstå. Det kan finnas andra likalydande namn inom den utvidgade namnbrukargemenskapen, och då upphör namnet att vara unikt, d.v.s. funktionellt. Av den anledningen har t.ex. våra *Husby*-socknar behövt särskiljas genom hopkoppling med sina häradar, *Husby-Långhundra*, *Husby-Ärlinghundra* etc.

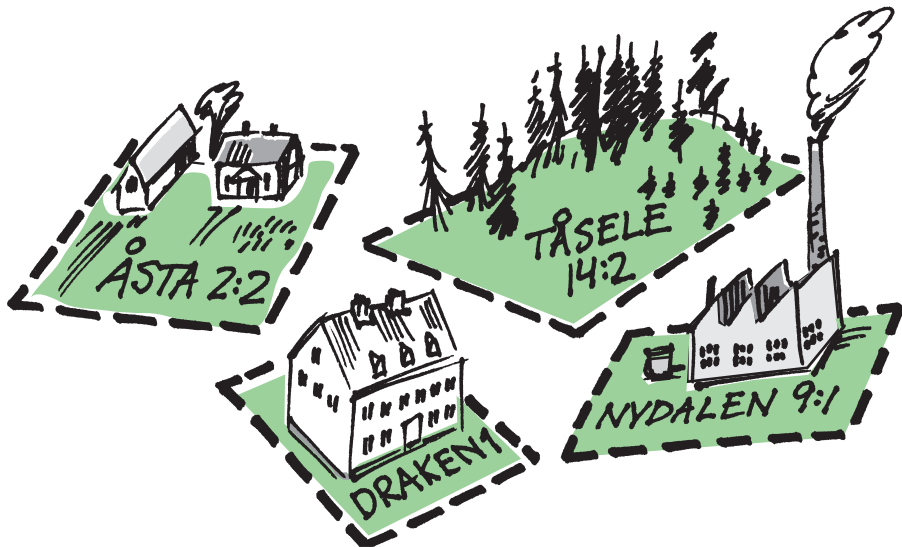
Av liknande skäl måste många av traktnamnen i det nya fastighetsregistret särskiljas vid övergången från socken till kommun som registerområde. I jordregistret för Värmlands län fanns t.ex. en by med namnet *Rud* i vardera av socknarna *Botilsäter*, *By*, *Eskilsäter*, *Kila* och *Tveta*, samtliga i *Säffle* kommun.

I det nya registret, där fastigheterna alltså hänförs till sin kommun, har dessa olika byar *Rud* fått särskiljas genom att respektive sockennamn lagts till bynamnet: *Botilsäters-Rud*, *By-Rud*, *Eskilsäters-Rud*, *Kila-Rud* respektive *Tveta-Rud*. Dessa kombinationsnamn används bara som administrativa namn i fastighetsregistret. I annan användning bör de inte tränga undan de genuina namnen *Rud*.

Ortnamnen och kulturlandskapet

Ortnamn, fornlämningar, bebyggelse, odlad mark och administrativ indelning bildar tillsammans en bebyggelsehistorisk helhet – kulturlandskapet. Förskjutningar i ortnamnens syftning, t.ex. från ägonamn till stadsdelsnamn, belyser bebyggelseutveckling och andra förändringar i kulturlandskapet.

Ortnamnsvård innebär bland annat att man – trots dessa förändrade förhållanden – värnar om kontinuiteten i namnskicket.

3 Fastighetsindelningen

Fastigheter

All mark på landsbygden och i tätorterna är indelad i fastigheter. Fastigheterna utgör de minsta grundstenarna i Sveriges indelning i förvaltningsområden (län, kommuner, fastigheter). Fastigheter är bildade för olika ändamål. Främst kan man urskilja följande grupper.

- **Fastigheter för bebyggelse.** Här är fastigheterna bildade för att hysa bostadshus, industribyggnader eller andra anläggningar.
- **Fastigheter för jordbruk, skogsbruk och fiske.** Här används fastigheten som produktionsmedel.
- **Fastigheter för grustäkt, torvtäkt, gruvdrift etc.** Här utnyttjas de tillgångar som finns på fastigheten.

Fastighetsindelningens uppgifter

Många funktioner i samhället är beroende av en aktuell redovisning av fastighetsindelningen.

Denna indelning

- tillhandahåller underlaget för köp och försäljning av mark samt för fastighetskredit,
- ger säkerhet och skydd åt ägare och andra rättsinnehavare,
- motverkar tvister och oklarheter i fråga om markinnehav, gränser m.m.,
- tjänar som underlag för beskattning och folkbokföring,
- tjänar som underlag vid planering av markutnyttjande och vid genomförandet av denna planering,
- utgör ett hjälpmedel vid genomförandet av naturresurs-hushållning och markpolitik,
- kan tjäna som grund i informationssystem som innehåller uppgifter om mark.

Fastighetsindelningens förändringar

Fastighetsindelningen har aldrig varit statisk utan ständigt förbättrat förändringar. I princip har utvecklingen styrts av två krafter, diametralt motsatta varandra. Å ena sidan har enheter genom arv eller köp delats upp och styckats sönder, så att de till sist kan ha blivit svåra att utnyttja. Å andra sidan har statsmakterna vid upprepade tillfällen ställt krav på rationellare indelning av marken. Detta var orsaken till skiftesreformerna under främst 1800-talet. De skapade möjligheter för bärkraftigare enheter och ökade förutsättningarna för nyodling och andra investeringar.

Jordbrukets och skogsbrukets rationalisering

Från mitten av 1900-talet har en motsvarande markpolitisk styrning pågått, inriktad på jord- och skogsbrukets rationalisering. Inom jordbruket har fastighetsbildning varit ett verktyg för att genomföra den fastlagda jordbrukspolitiken.

Samma syfte har lantbruksnämndernas tillämpning av jordförvärvslagen och nämndernas inköps- och försäljningsverksamhet tjänat. Inom skogsbruket har man ny- och ombildat fastigheter för att koncen-

trera markinnehaven till större och mer lättskötta områden. Syftet kan också ha varit att åstadkomma en geografisk åtskillnad mellan enskilda och bolagsägda marker. På det viset har fördelar i fråga om planering, skötsel och förvaltning uppnåtts.

Jordbrukspolitiken fick emellertid i början av 1990-talet en ändrad inriktning. Kravet på sammanläggning vid jordförvärv togs i princip bort genom en lagändring den 1 juli 1991. Det statliga stödet till strukturrationaliseringen inom jordbruket upphörde dessutom med vissa undantag. Detsamma gäller i fråga om storleksrationaliseringen inom skogsbruket. Omarronderingen av skogsmark med stark ägosplittring har dock fortsatt i viss omfattning.

Villkor för fastighetsbildning

Ansökningar om fastighetsbildning skall prövas enligt fastighetsbildningslagen (1970:988), som uppställer vissa villkor med hänsyn till allmänna intressen (3 kap.). Enligt dessa villkor skall fastighetsbildning göras så, att varje fastighet som nybildas eller ombildas blir varaktigt lämpad för sitt ändamål med hänsyn till läge, storlek och övriga förutsättningar. Vidare får en fastighetsbildning inte leda till olägenheter för vissa i lagen angivna intressen, såsom jordbruksnäringen, skogsbruket och fiskevården. Fastighetsbildning får inte heller strida mot gällande planer eller i övrigt försvåra ett områdes ändamålsenliga användning.

Ortnamnsvårdens intressen

Om en sökt fastighetsbildningsåtgärd inte möter något hinder i de nämnda villkoren, skall ansökan bifallas och åtgärden genomföras. Det är inte möjligt att vägra fastighetsbildning under åberopande av ortnamnsaspekter, eftersom de nämnda villkoren i fastighetsbildningslagen inte innehåller någon bestämmelse med sådan innebörd.

Däremot kan det finnas utrymme för diskussion mellan sakägarna och lantmäterimyndigheten om olika alternativ i ett fastighetsbildningsärende. Förrättningslantmätaren kan upplysa sakägarna om olika möjligheter och även ge råd i det sammanhanget. Vidare har förrättningslantmätaren i vissa fall att utforma en plan till grund för den begärda fastighetsbildningen. Inom det utrymme som finns, bör då ortnamnsvårdens intressen belysas och beaktas.

Fastighetsbildningsåtgärder

Ändringar i fastighetsindelningen kan enligt fastighetsbildningslagen ske genom nybildning eller ombildning.

Åtgärderna för nybildning är *avstyckning*, *klyvning* och *sammanläggning*. Ombildning sker genom *fastighetsreglering*.

Vid *avstyckning* bildas en eller flera nya fastigheter av mark från en fastighet, styckningsfastigheten. Återstoden av styckningsfastigheten brukar benämnas *stamfastighet*.

Genom *klyvning* uppdelas en fastighet, som ägs av flera personer, i proportion till ägarnas andelar i fastigheten. Klyvningsfastigheten upphör att existera.

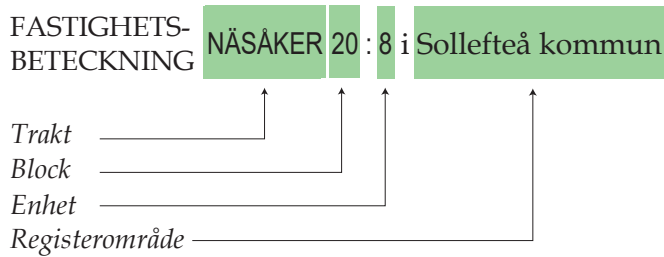
Sammanläggning innebär, att två eller flera fastigheter sammanförs till en ny fastighet. Fastigheterna, som ingår i en sammanläggning, upphör att existera. Deras sammanlagda mark kommer att utgöra arealen för den nya fastigheten.

Fastighetsreglering innebär, att två eller flera befintliga fastigheter förändras inbördes. Denna typ av åtgärd har ersatt det tidigare ägoutbytet och även laga skiftet, när detta innebar omfördelning av ägorna. De flesta fastighetsregleringar har dock ett mer begränsat syfte. De enklaste fallen innebär, att mark förs över från en fastighet till en annan. En fastighet, vars hela innehåll förs till en annan fastighet, upphör att existera. Den fastighet, som marken har förts till, är fortfarande samma enhet, med oförändrad beteckning, även om fastighetens areal och övriga innehåll har ökat.

Fastighetsregister och fastighetsbeteckningar

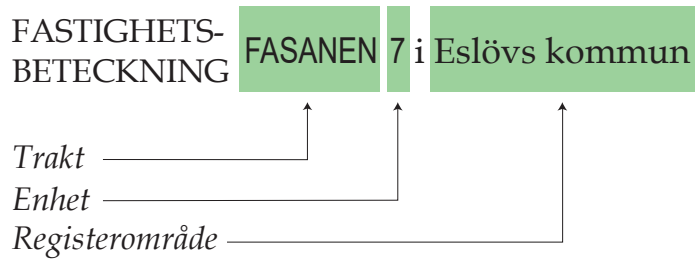
De grundläggande bestämmelserna om fastighetsregister finns i 1 kap. 2 § samt 19 kap. fastighetsbildningslagen (1970:988). Dessa bestämmelser kompletteras genom förordningen (2000:308) om fastighetsregister, som innehåller regeringens föreskrifter i ämnet. Där finns bl.a. reglerna om fastigheternas beteckningar. Till förordningen har Lantmäteriverket utgivit en handbok, Handbok fastighetsregistrering, HFR, att gälla fr.o.m. den 2 april 2002. Kapitel 2, Beteckningar och administrativ indelning, behandlar de paragrafer i förordningen, som har med fastighetsbeteckningar och namn att göra.

Alla landets drygt 3 miljoner fastigheter är registrerade i fastighetsregistret med unika beteckningar. En fastighetsbeteckning i nuvarande fastighetsregister ser ut så här:

Som registerområden fungerar kommunerna. Registerområdena är i sin tur indelade i mindre områden, s.k. *trakter* (jfr kapitel 2). Trakterna indelas i block och inom blocken utgör de enskilda fastigheterna enheter. Block och enheter numreras.

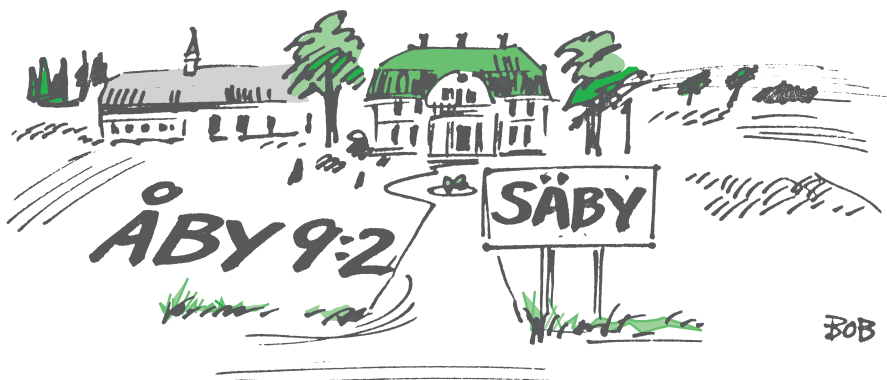
I stället för den nämnda beteckningstypen kan man inom tätorter ha fastighetsbeteckningar som bygger på kvartersnamn.

Jord- och stadsregister; fastighetsdatareformen

Tidigare skedde fastighetsregistreringen i äldre former av fastighetsregister, nämligen i *jordregister* och i *fastighetsregister för stad* (stadsregister). Jordregistret var upplagt sockenvis, d.v.s. socknarna var registerområden. Stadsregistret var upplagt tätortsvis.

Dessa äldre former av fastighetsregister har nu avvecklats i och med införandet av modern datateknik i fastighetsregistreringen och övergången till en för landsbygd och tätort enhetlig form av fastighetsregister. Denna reform – fastighetsdatareformen – var genomförd i hela landet år 1995.

4 Problembeskrivning

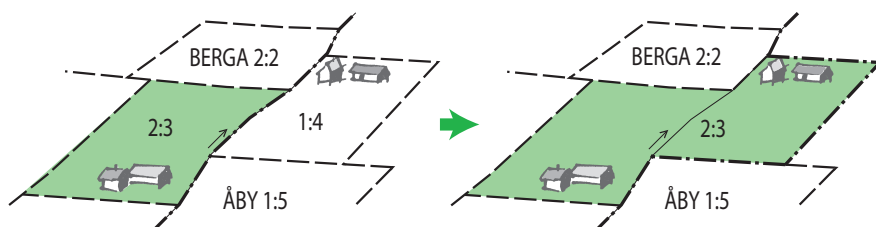
Som framgår av kapitel 3 har varje fastighet i fastighetsregistret en unik beteckning. Beteckningen grundas på ett ortnamn – antingen ett traktnamn eller ett kvartersnamn. Härigenom blir fastigheten lokaliserad inom registerområdet. Namn, som ursprungligen i allmänhet är bebyggelsenamn, blir alltså i fastighetsregistret knutna till de markområden som ingår i fastigheterna.

Att ett bynamn också avser den mark, som sedan gammalt tillhör byn, ter sig naturligt. I samband med fastighetsbildning över bygräns måste dock mark byta namn och traktgränser flyttas. Sådana ändringar är konsekventa för fastighetsregistrets del. Av lokalbefolkningen kan de emellertid uppfattas som omotiverade och historiskt inkonsekventa.

Fastighetsbildning över traktgräns

Exempel

En fastighetsägare i byn Berga köper mark från en grannfastighet. Denna fastighet ligger i byn Åby. Den tillköpta marken sammanförs genom fastighetsreglering med det tidigare markinnehavet. Det innebär att den tillköpta marken, som tidigare ingick i en Åby-fastighet, nu kommer att tillhöra en fastighet med namnet Berga.

Den hävdovinna syftning som bynamnen Berga och Åby har kommer alltså i fastighetsregistret delvis att frångås. Den gamla gränsen, som följer den å som har givit namn åt byn Åby, blir inte längre skiljelinje mellan de båda byarnas markinnehav.

Fastighetsbildning över bygräns medför också andra effekter, som i sig kan verka komplicerande. Om fastigheter från olika byar förs samman till en ny fastighet innebär detta, att den nybildade fastigheten övertar de rättigheter och andelar i samfälligheter, som de sammanlagda fastigheterna hade i sina respektive byar. Den nybildade fastigheten kan på det viset få andelar i samfällid mark i flera byar, vilket ställer särskilda krav på redovisningen i fastighetsregistret. (Jfr Handbok fastighetsregistrering, avsnitt 4.3.10.)

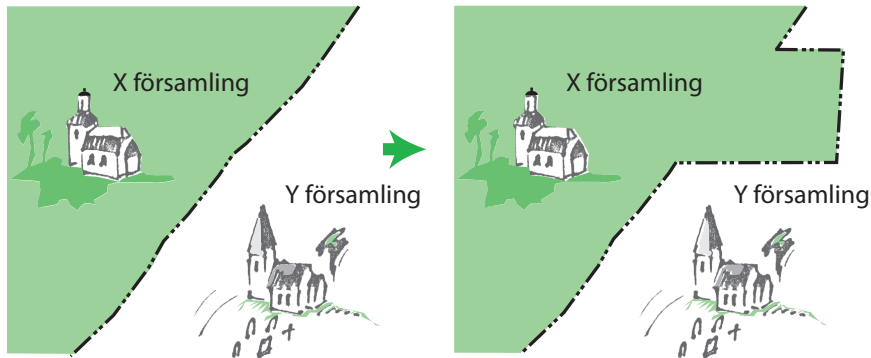
Fastighetsbildning över församlingsgräns

Om gränsen mellan Berga och Åby i vårt exempel skulle sammanfalla med församlingsgräns, påverkas normalt också den gränsen. Om mark från flera församlingar sammanfördes före år 2000, skulle församlingsgränsen normalt anpassas till den ändrade fastighetsindelningen enligt lagen (1970:991) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning i samband med fastighetsbildning (LÄIF, ändrad 1981:1220). Genom en lagändring (2001:162) ligger sedan den 1 maj 2001 beslutsbefogenheten angående församlingsindelningen hos Svenska kyrkan. (Jfr kapitel 6, avsnittet Församlingsindelningen.)

Fastighetsbildning över sockengräns

Efter fastighetsbildningslagens ikraftträdande 1972 påverkades alltid sockenindelningen vid fastighetsbildning inom jordregisterområden, då fastigheter i flera socknar var berörda. Eftersom socken var registerområde i jordregistret, var det nödvändigt att en fastighet i sin helhet

låg inom en och samma socken. Som beskrivits i kapitel 3 är kommunen registerområde i det nuvarande fastighetsregistret. Socknens administrativa funktion har därmed upphört, och någon sockengräns kan därför inte längre påverkas av fastighetsbildningsåtgärder.

Fastighetsbildning över kommungräns

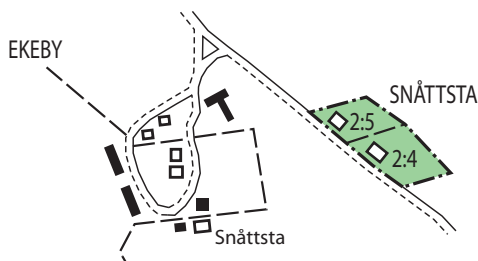
Kommungränserna är överordnade fastighetsindelningen och i princip fasta. Fastighetsbildning över kommungräns kan därför normalt inte förekomma (jfr 3 kap. 11 § fastighetsbildningslagen, 1970:988).

Större förändringar i traktindelningen

Exempel

Låt oss ta ytterligare ett exempel på förändring i traktindelningen. Den mark som tillhört byn Snåttsta har efter fastighetsbildning nästan i sin helhet registrerats med grannbyns namn Ekeby.

Endast två bostadsfastigheter, Snåttsta 2:4 och 2:5, belägna ett stycke från Snåttstas ursprungliga byplats, är fortfarande registrerade som Snåttsta.

Man kan tänka sig att inte heller Snåttsta 2:4 och 2:5 hade varit regi-strerade med namnet Snåttsta. Så hade sannolikt varit fallet om dessa fastigheter bildats efter det att marken överförts till Ekeby. Då hade namnet Snåttsta inte längre funnits kvar som namn på någon befintlig fastighet. För att använda ett annat uttryckssätt hade trakten Snåttsta varit avregistrerad.

Ortnamnskommittén och Kulturarvsutredningen

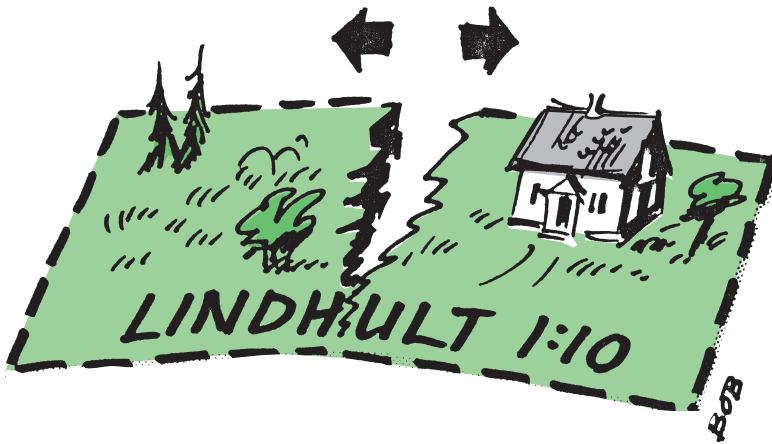
Fastighetsbildning kan alltså förändra byindelningen på ett sätt som rubbar det historiska sammanhanget. Dessa problem behandlas av Ortnamnskommittén 1980–82 i betänkandet Ortnamns värde och vård (SOU 1982:45). Kommittén menade dock, att det knappast fanns tillräckliga skäl att föreslå ändring i de villkor, som gäller för fastighetsbildning enligt fastighetsbildningslagen, t.ex. i form av en skyddsregel för ortnamnsvården. Det skulle innebära en alltför långtgående restriktion för fastighetsbildningsverksamheten. Även för fastighetsregistreringens del fick enligt kommittén ortnamnsvårdens intressen tillvaratas inom gällande regelsystem.

Inte heller Kulturarvsutredningen förespråkar i sitt slutbetänkande Skyddet av kulturmiljön (SOU 1996:128) någon specialreglering för ortnamnsvården i samband med fastighetsbildning och fastighetsregistrering:

- kulturhistoriska ortnamnsintressen bör beaktas vid ändringar i fastighetsindelningen, men kan inte ställas mot lämplighetsvillkoren för fastighetsbildning.

Regeringen delar i proposition 1998/99:114 utredningens uppfattning, att det med nuvarande regelverk för fastighetsindelning och fastighetsbeteckning går att få en ur ortnamnssynpunkt bra tillämpning.

Riksdagen biföll Kulturutskottets betänkande 1999/2000:KrU7 med anledning av propositionen.

5 Avstyckning

Den vanligaste fastighetsbildningsåtgärden är avstyckning. Ett eller flera markområden avskiljs då från en fastighet, den s.k. styckningsfastigheten, för att bilda en eller flera nya fastigheter. De delar som avstyckas brukar benämnas styckningslotter. Återstoden av styckningsfastigheten kallas stamfastighet. Det är också möjligt att avstycka från samfällad mark och att avstycka andelar i samfälligheter.

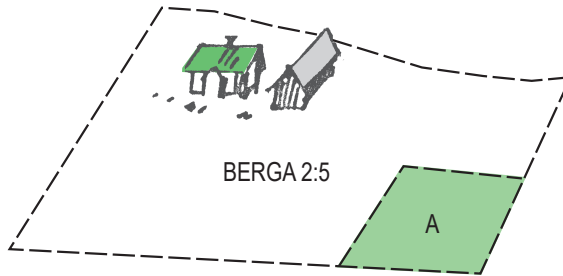
Före 1928 benämndes motsvarande åtgärd avsöndring.

Avstyckning görs för att man vill åstadkomma nya fastigheter för t.ex. bostadsändamål. Avsikten kan också vara, att man efter avstyckningen skall sammanlägga styckningslotten med annan mark till en ny fastighet.

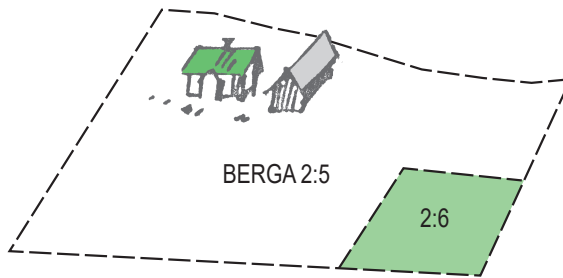
Registrering

Vid avstyckning bör styckningslotten normalt föras till intilliggande trakt och block. Det betyder att den nybildade fastigheten i allmänhet registreras med stamfastighetens traktnamn och blocknummer. Inom blocket får fastigheten det närmast lediga enhetsnumret.

Exempel

Från fastigheten Berga 2:5 avstyckas lotten A.

Lotten registreras som Berga 2:6 (6 antas vara det närmast lediga enhetsnumret inom block 2).

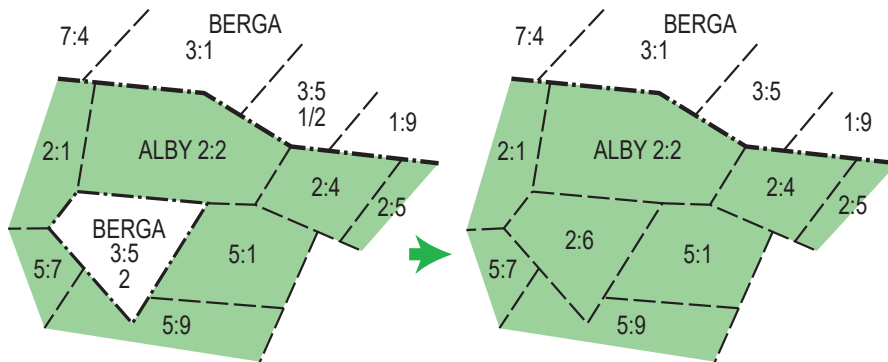
Registrering med annat namn än stamfastighetens

I vissa fall kan det vara mindre lämpligt att registrera med stamfastighetens namn. En fastighet kan t.ex. bestå av flera områden. Om ett av områdena ligger som en enklav inom en annan trakt och det området avstyckas och säljs, bör det registreras med den omgivande traktens namn, om inte något kulturhistoriskt skäl talar däremot.

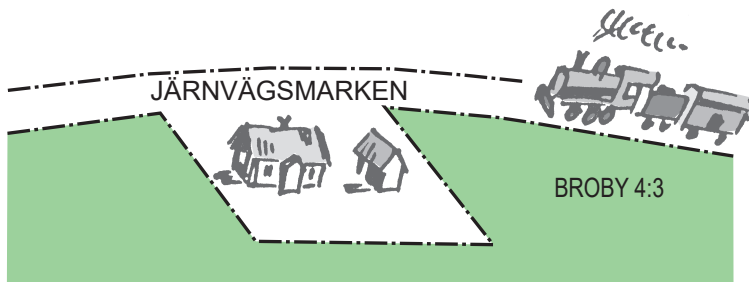
Ett sådant skäl skulle kunna vara att marken i äldre tid haft ett särskilt funktionssamband med stamfastighetens by och t.ex. utgjort betesmark, slätteräng eller kvarnplats.

Exempel

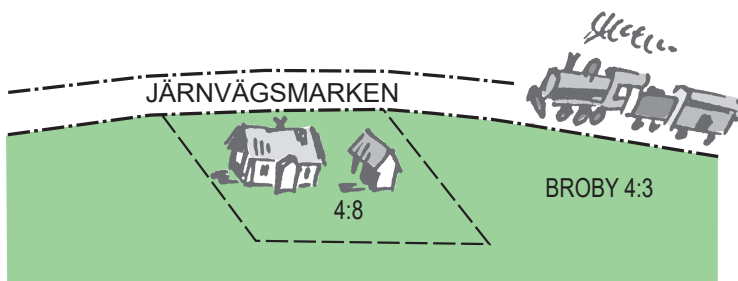
Ett område av Berga 3:5, som ligger som en enklav inom Alby, avstyckas. Marken förs till Alby och registreras som Alby 2:6. (Intilliggande block är nummer 2 och närmast lediga enhetsnummer inom det blocket är 6.)

Från en fastighet, bildad genom avsöndring och registrerad med eget namn, görs en avstyckning. Om styckningslotten ligger vid gränsen till den by, från vilken marken är avsöndrad, kan det vara lämpligare att registrera lotten med bynamnet än med stamfastighetens namn. Om avstyckningen görs för boende och stamfastighetens namn är en funktionsbeteckning finns det extra anledning att välja bynamnet.

Från Järnvägsmarken 1:1 avstyckas området för en före detta banvaktstuga. Stugan skall användas för privat boende.

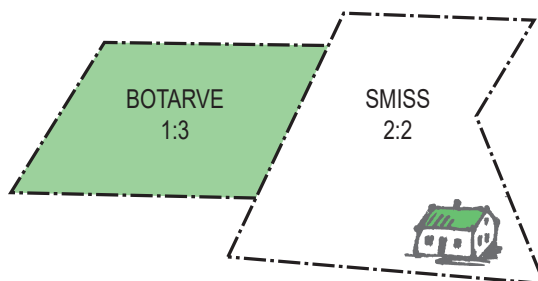

Styckningslotten återförs till ursprungsbyn och registreras som Broby 4:8. (Angränsande block inom Broby är nummer 4 och närmast lediga enhetsnummer inom det blocket är 8.)

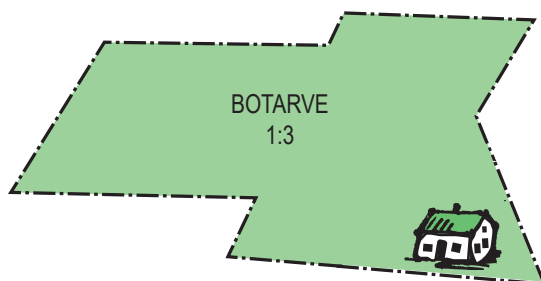
Registrering med tidigare traktnamn

Genom fastighetsreglering kan mark med tillhörande bebyggelse ha överförts från en trakt till en annan. Om bebyggelsens namn också utgjorde traktnamn före regleringen, bör detta namn användas vid registrering av en styckningslott, som inrymmer bebyggelsen.

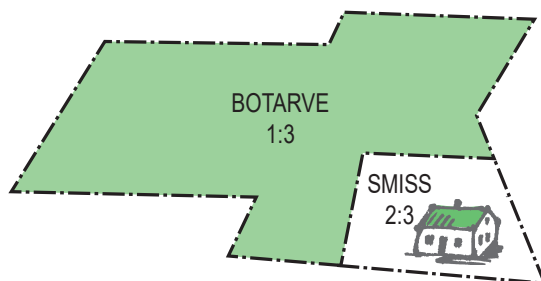
Exempel

Fastigheterna Botarve 1:3 och Smiss 2:2 gränsade till varandra.

Genom fastighetsreglering fördes marken med tillhörande bebyggelse från Smiss 2:2 till Botarve 1:3. Smiss 2:2 avregistrerades medan Botarve 1:3 utökades med vad som tidigare varit Smiss 2:2.

Senare avstyckas ett område av Botarve 1:3 med bebyggelsen Smiss. Styckningslotten registreras som Smiss 2:3.

I exemplet tänkes trakten Smiss vara avregistrerad innan namnet används för den aktuella styckningslotten. Även om namnet Smiss skulle finnas kvar på någon fastighet, och trakten alltså inte vore avregistrerad, borde styckningslotten registreras som Smiss.

Beslutsbefogenheter

Beslut om traktnamn för en fastighet bildad genom avstyckning fattas av lantmäterimyndigheten. Beslutsbefogenheten innefattar också registrering med annat namn än stamfastighetens, även om det namn som väljs bara finns på avregistrerad fastighet. Registrering med nytt traktnamn, alltså ett som inte ens finns på någon avregistrerad enhet, beslutas av Lantmäteriverket (jfr kapitel 10).

Inför registrering med annat namn än stamfastighetens skall fastighetsägaren höras. (Jfr Lantmäteriverkets författningssamling, LMVFS 2000:2, föreskrifter till 11 § förordningen om fastighetsregister; jfr också avsnitt 2.5.2, Avstyckning, i Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering, HFR).

Klyvning och legalisering

Klyvning är en annan form av nybildning, mindre vanligt förekommande. Vid klyvning bildas två eller flera nya fastigheter. Klyvningsfastigheten avregistreras. I övrigt gäller motsvarande regler för registrering som vid avstyckning. Dessa regler tillämpas också vid registrering av fastigheter tillkomna genom legalisering av arealfång och sämjedelning.

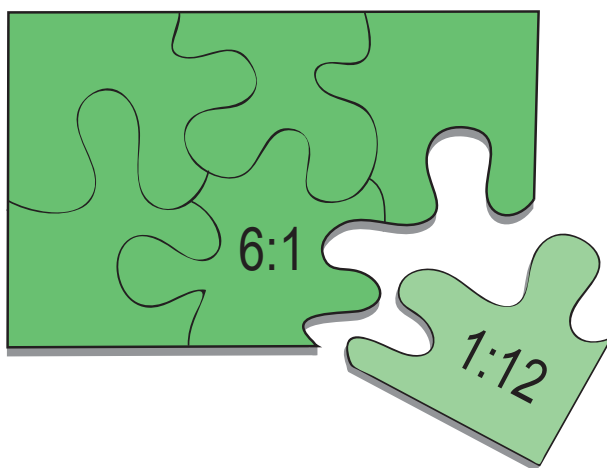
Sammanfattning

En styckningslott bör normalt föras till angränsande trakt och block. Det innebär i de flesta fall att lotten ges stamfastighetens namn och blocktillhörighet.

En styckningslott bör emellertid föras till en annan trakt än stamfastighetens

- *om det på styckningsloten finns en bebyggelse, vars namn är eller varit traktnamn, och marken därigenom återförs till sin ursprungstrakt, eller*
- *om det av annan anledning är lämpligare ur traktnamns- och traktindelningssynpunkt.*

Enligt LMVFS 2000:2, föreskrifter till 11 § förordningen om fastighetsregister, skall fastighetsägaren ges tillfälle att yttra sig, innan styckningsloten registreras med annat namn än stamfastighetens. (Jfr avsnitt 2.5.2, Avstyckning, i Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering, HFR.)

6 Sammanläggning

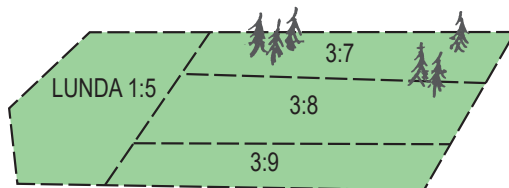
Sammanläggning innebär att två eller flera fastigheter med gemensam ägare förs samman till en ny fastighet. Även styckningslotter och klyvningslotter, som ännu inte registrerats, kan ingå i en sammanläggning. Om de fastigheter som ingår i sammanläggningen inte är belägna intill varandra, kommer den nybildade fastigheten att bestå av flera områden.

Fastigheter, som ingår i en sammanläggning, upphör att existera. Fastigheternas samlade areal och rättigheter kommer att utgöra den nya fastigheten.

Registrering

Vid sammanläggning av fastigheter inom samma trakt registreras i allmänhet den nybildade fastigheten med den traktens namn.

Exempel

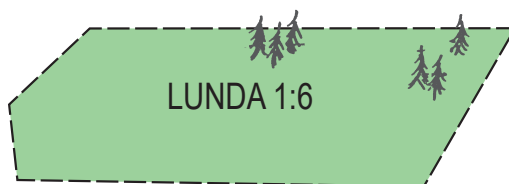

Fastigheterna Lunda 1:5, 3:7, 3:8 och 3:9 sammanläggs. Den nybildade fastigheten registreras med namnet Lunda. Som blocknummer väljs något av dem som berörs av sammanläggningen, alltså i detta fall nummer 1 eller nummer 3. Undantagsvis kan ett helt nytt block väljas. Det kan vara lämpligt då man bildar en större exploateringsfastighet, som sedan skall styckas i småfastigheter. Tänkbara beteckningar för den nybildade fastigheten i vårt exempel är därför:

- Lunda 1:6 (6 antas vara det närmast lediga enhetsnumret i block 1) eller
- Lunda 3:10 (10 antas vara det närmast lediga enhetsnumret i block 3).

I specialfall

- Lunda 4:1 (4 antas vara det närmast lediga blocknumret i Lunda).

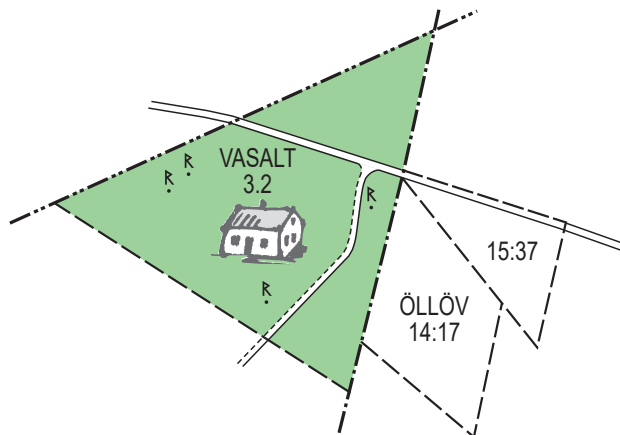

Om sammanläggningen endast berör fastigheter inom samma block, registreras den nya fastigheten normalt inom detta block.

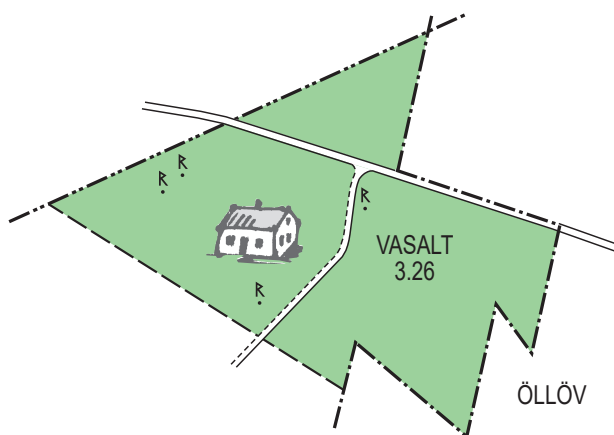
Inverkan på traktindelningen

Sådana förflyttningar av bygränser som beskrivs i kapitel 4 uppkommer vid sammanläggningar, då flera byar berörs. Om en fastighet bildas av mark från olika byar – trakter – innebär detta, oavsett hur den nybildade fastigheten registreras, att traktindelningen förändras. Viss mark måste byta trakttillhörighet och gränsen mellan trakterna ändras.

Exempel

Vasalt 3:2 och Öllöv 14:17 och 15:37 sammanläggs. Vasalt 3:2 är bebyggd och fastigheten ligger centralt belägen inom byn. Öllövsfastigheterna är obebyggda och ligger mer perifert i sin by. Fornlämningsbeståndet på Vasalt 3:2 indikerar att det alltsedan förhistorisk tid finns en bebyggelsekontinuitet där. Den nybildade fastighetens ägoinnehav kommer till större delen från Vasalt. Utifrån den samlade bedömningen av dessa faktorer bör den nybildade fastigheten registreras med närmast lediga enhetsnummer inom Vasalt block 3.

Sammanläggningen innebär alltså, att fastigheterna Öllöv 14:17 och 15:37 liksom Vasalt 3:2 utplånas. En ny fastighet bildas, Vasalt 3:26 i Båstads kommun. Gränsen mellan Vasalt och Öllöv får en delvis ny sträckning och tidigare Öllövs-mark blir registrerad som Vasalt.

Bedömningsgrunder

Då en sammanläggning görs över traktgräns, skall lantmäterimyndigheten utgå ifrån, att den nybildade fastigheten bör registreras med något av de berörda traktnamnen. Vilket namn som skall väljas får bedömas efter samråd med fastighetsägaren och utifrån de rådande omständigheterna.

Avgörande för bedömningen är följande faktorer:

- Brukningscentrums eller annan dominerande bebyggelses trakttillhörighet före sammanläggningen.
- Dominerande trakt i sammanläggningen.
- Markens tidigare bytillhörighet (före eventuella tidigare fastighetsbildningsåtgärder).
- Avstånd och läge i förhållande till berörda byars centra.
- Traktnamn som riskerar att utgå.

Man kan möjligen tänka sig ytterligare någon faktor av betydelse i speciella fall. Den nybildade fastighetens namn får väljas utifrån en sammantagen bedömning.

Undvik omregistrering

I princip skall aldrig omregistrering behöva tillgripas efter sammanläggning. Det definitiva traktnamnet bör kunna väljas redan vid registreringen av förrättningen. Undantag kan vara fall, då en fastighetsägare vill registrera sin nybildade fastighet med ett nytt traktnamn. Innan det ärendet är avgjort, kan fastigheten behöva registreras med något befintligt traktnamn. Genom skyndsamt handläggning bör man dock försöka undvika omregistrering även i sådana fall.

Församlingsindelningen

Vid sammanläggningar som berör mark i olika församlingar skall i normalfallet församlingsindelningen anpassas till den ändrade fastighetsindelningen.

Enligt 28 § fastighetsbildningskungörelsen (1971:762, ändrad 2001:827) skall lantmäterimyndigheten underrätta Svenska kyrkan om beslut, som kan föranleda en ändring av församlingsgräns. Underlaget för kyrkans ställningstagande skickas till det berörda stiftet så snart fastighetsbildningsbeslutet vunnit laga kraft. Som underlag för stiftets beslut om ändrad församlingsgräns skall lantmäterimyndigheten överlämna kopia av fastighetsbildningsbeslut (fastighetsrättslig beskrivning), ut-drag från registerkartan och förrättningsaktens beteckning.

Normalt skall stiftet sedan ändra församlingsindelningen så, att den nybildade fastigheten i sin helhet blir belägen i en av församlingarna. Stiftet skall sedan i sin tur underrätta lantmäterimyndigheten om beslutet, varefter myndigheten kan ajourföra fastighetsregistret och registerkartan. Stiftets befogenhet att besluta om ändrad församlingsindelning grundas på 37 kapitlet 1 § kyrkoordningen för Svenska kyrkan, enligt vilken stiftsstyrelsen beslutar om ändringar i den territoriella församlingsindelningen inom ett stift.

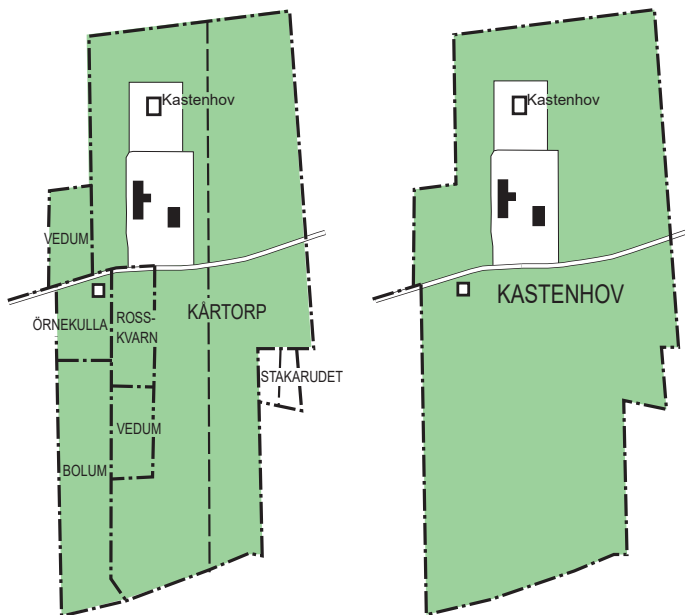
Registrering med annat traktnamn

Det kan förekomma, att inget av de berörda traktnamnen vid en sammanläggning är lämpligt som namn på den nybildade fastigheten. Lantmäterimyndigheten har då att pröva om fastigheten kan läggas till någon angränsande trakt. Ett starkt skäl för detta är, om en intilliggande trakt historiskt omfattat mark, som nu hör till den nybildade fastigheten.

Ny trakt

Ett annat alternativ är att pröva möjligheten att inrätta en ny trakt, vilket innebär att ett nytt traktnamn införs i fastighetsregistret. Som exempel kan tänkas det fallet, att en dominerande bebyggelse inom den aktuella ägovidden har ett välkänt namn. De sammanlagda fastigheterna utgör utmarker till byar med hemskiften på andra håll. Inget av de ingående traktnamnen har sådan syftning, att det är lämpligt som traktnamn för hela den nybildade fastigheten.

Exempel

Brukningscentrum på den nybildade fastigheten är Kastenhov. Att inrätta en ny trakt med det namnet bringar fastighetsnamnet i överensstämmelse med det lokala namnbruket. De sammanlagda fastigheterna utgörs av utmarker till byar, vars centrala delar inte berörs. Kastenhov blir i detta fall traktnamn för den nya fastigheten.

Möjligheten att inrätta nya trakter skall utnyttjas restriktivt och under förutsättning att något kulturhistoriskt intresse inte talar däremot. En ytterligare förutsättning är, att man uppnår överensstämmelse mellan fastighetsnamn och faktiskt namnbruk i orten. Inte heller får fastighetsredovisningen bli lidande, genom att t.ex. enklavbildningar uppkommer, som gör fastighetsredovisningen krångligare.

Beslutsbefogenheter

Beslut om traktnamn för en fastighet bildad genom sammanläggning fattas av lantmäterimyndigheten. Beslutsbefogenheten innefattar också användning av namn, som bara förekommer på avregistrerad enhet. Registrering, som innebär att ett helt nytt traktnamn åsätts fastigheten, kan göras först efter beslut av Lantmäteriverket, som i sin tur skall ha samråd med Institutet för språk- och folkminnen och Riksantikvarieämbetet.

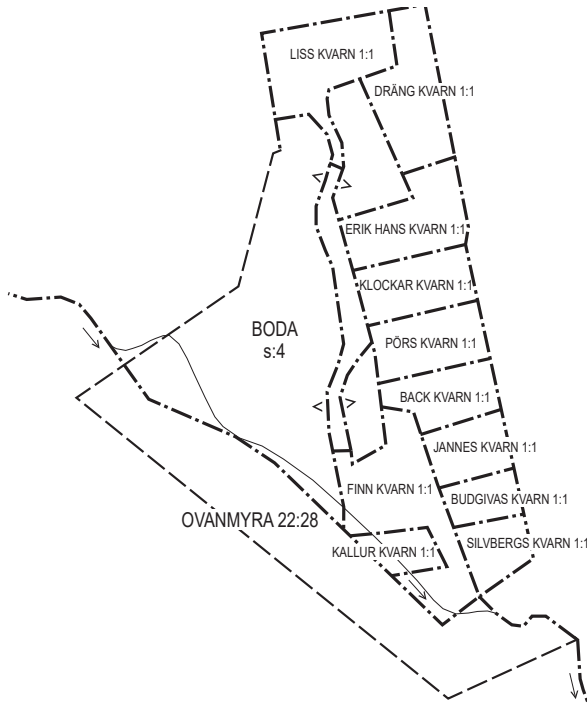
Efter underrättelse från lantmäterimyndigheten beslutar berört stift om församlingsgräns efter förrättning som berört sådan gräns.

Då olika namn är tänkbara för en nybildad fastighet, skall ägaren ges möjlighet att lämna synpunkter enligt Lantmäteriverkets föreskrifter LMVFS 2000:2, föreskrifter till 11 § förordningen om fastighetsregister (jfr också Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering, HFR, avsnitt 2.5.2, Sammanläggning).

Diskutabla fall

Det kan inträffa att en sammanläggning innebär en så radikal förändring av en kulturhistoriskt intressant traktindelning, att lantmäterimyndigheten bör diskutera alternativa lösningar med fastighetsägaren. Här redovisas ett sådant fall.

Exempel

I det här exemplet sammanlades ett tiotal fastigheter till en. De fastigheter som ingick i sammanläggningen var:

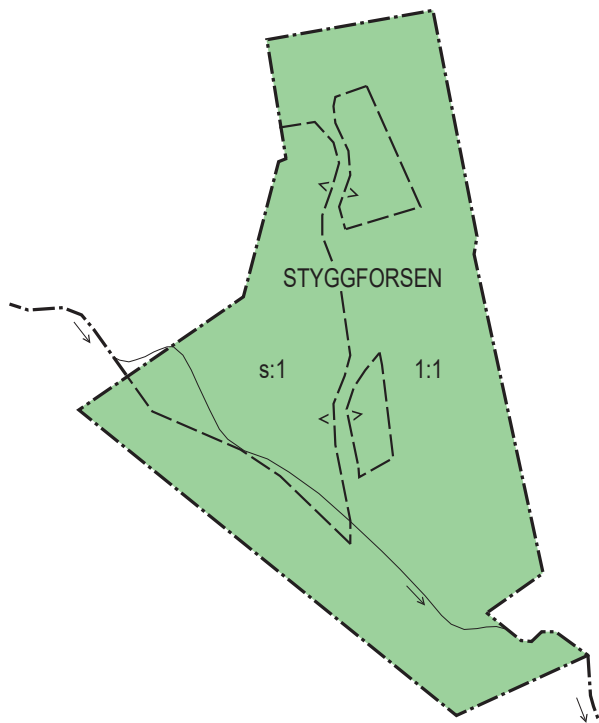
Back kvarn 1:1, Budgivas kvarn 1:1, Dräng kvarn 1:1, Erik Hans kvarn 1:1, Finn kvarn 1:1, Jannes kvarn 1:1, Kallur kvarn 1:1, Klockar kvarn 1:1, Liss kvarn 1:1, Pörs kvarn 1:1, Silobergs kvarn 1:1 samt Ovanmyra 22:28.

Fastigheterna utgjorde tillsammans med samfälligheten Boda s:4 Styggforsens naturreservat i Rättviks socken och kommun (jordregisterfördes). Som nytt traktnamn för den nybildade fastigheten föreslogs namnet Styggforsen.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län överlämnade med eget yttrande ärendet till Lantmäteriverket för beslut. Länsstyrelsen ansåg att ett nytt traktnamn Styggforsen var väl motiverat.

Dåvarande Ortnamnsarkivet i Uppsala och Riksantikvarieämbetet ansåg att även Boda s:4 borde ingå i den tilltänkta nya trakten. Därigenom skulle man få full överensstämmelse mellan trakten Styggforsen och naturreservatet Styggforsen.

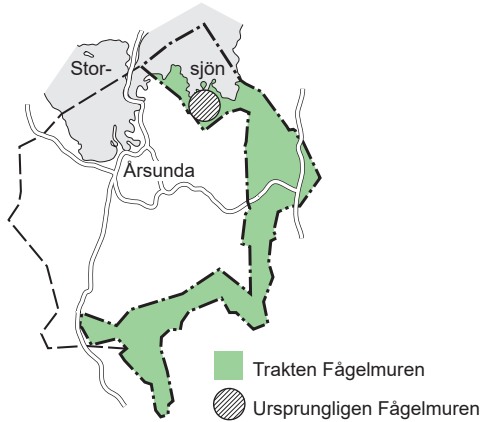
Lantmäteriverket beslutade att inrätta den begärda trakten Styggforsen. Motivet för en ny trakt var dels att inga av de befintliga traktnamnen var lämpliga för den nybildade fastigheten, dels att namnet Styggforsen är känt även utanför den lokala namnbrukargemenskapen. Omregistreringen av Boda s:4 gjorde, att den nyinrättade trakten kom att omfatta hela reservatet.

Om sammanläggning inte hade skett, hade den speciella kulturhistoriska miljö, som kvarnfastigheterna utgjorde, bevarats på ett mer fullständigt sätt, genom att också namnen och fastighetsindelningen hade bibehållits. I ett fall som detta bör lantmäterimyndigheten med fastighetsägaren diskutera möjligheten att avstå från sammanläggning.

Åtgärder som kan vålla särskilda problem ur namnsynpunkt är de mycket stora sammanläggningarna. Särskilt inom skogsbruket begärs ibland, att mycket stora markinnehav skall läggas samman till en enda fastighet. Här visas ett sådant fall.

Exempel

Genom sammanläggning bildades fastigheten Fågelmuren 2:174 i Sandvikens kommun med en areal om drygt 5 000 hektar. Fastigheten sträcker sig genom hela f.d. Årsunda socken, från den nordligaste till den sydligaste spetsen, ett avstånd på ca 23 km.

I sammanläggningen ingick 19 fastigheter med 7 olika traktnamn. Man valde ett av dessa, Fågelmuren, som traktnamn för den nybildade fastigheten. Namnet Fågelmuren har stark lokal syftning och har från början varit beteckningen på en mindre grupp av småbrukarfastigheter belägna vid en myr, benämnd Fågelmuren ('mur' är i Gästrikland det samma som myr).

Genom bildandet av den stora fastigheten kom det lokala namnet att få en onaturlig utbredning. Sålunda gavs även de sex bostadsfastigheter som senare avstyckades från Fågelmuren 2:174 traktnamnet Fågelmuren, fastän de ligger 10 - 15 km från den egentliga Fågelmuren.

Sådana här fall kan vara svårlösta ur namnsynpunkt. Det kan nämligen vara omöjligt att hitta ett traktnamn, som i fråga om sin syftning är lämpligt för en så stor fastighet. Lantmäterimyndigheten bör därför med fastighetsägaren diskutera, om det aktuella fastighetsbildningsbehovet kan tillgodoses genom att sammanlägga till två eller flera fastigheter i stället för till en enda.

Svårigheter att finna lämpligt traktnamn och få en lämplig traktindelning uppstår också vid sammanläggning av fastigheter på stort geografiskt avstånd från varandra. Också i sådana fall bör möjligheterna till alternativa lösningar övervägas och diskuteras, även alternativet att helt avstå från sammanläggning.

Sammanfattning

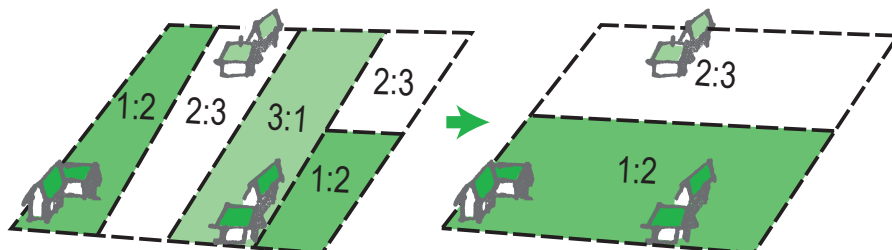
Vid sammanläggning av fastigheter tillhöriga samma trakt bör den nybildade fastigheten normalt registreras med den traktens namn.

Vid sammanläggning som berör flera trakter bör den nybildade fastigheten normalt registreras med någon av de berörda trakternas namn. Namnet väljs efter samråd med fastighetsägaren och utifrån de ovan angivna bedömningsgrunderna.

Om ägaren vill få en genom sammanläggning bildad fastighet registrerad med ett helt nytt traktnamn, skall lantmäterimyndigheten hos Lantmäteriverket ta upp frågan om att inrätta en ny trakt. Myndigheten bör då bedöma sådana förhållanden som

- *om överensstämmelse uppnås mellan traktnamn och faktiskt namnbruk i orten,*
- *om fastighetsredovisningen försämrats eller förbättras och*
- *tidigare trakttillhörighet för den aktuella marken.*

Lantmäterimyndigheten bör i sammanläggningsärenden verka för att god ortnamnsredning enligt 1 kap. 4 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (ändrad 2000:265) beaktas på bästa möjliga sätt. Detta gäller särskilt i ärenden rörande sammanläggning av mycket stora arealer eller sammanläggning av fastigheter med stort inbördes avstånd.

7 Fastighetsreglering

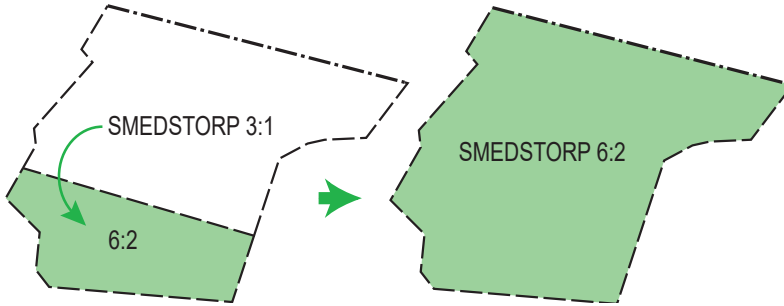
De flesta fastighetsregleringar innebär att ett markområde överförs från en fastighet till en annan eller att markområden överförs i olika riktningar mellan flera fastigheter (ägoutbyte). De fastigheter, som på det viset berörs av fastighetsreglering, består som egna enheter med bibehållen beteckning men med ändrad storlek.

Det stora flertalet fastighetsregleringar har begränsad omfattning och föranleder inga problem från namnsynpunkt. Någon legalt föreskriven begränsning i omfattningen av en fastighetsreglering finns emellertid inte. En fastighet kan därför genom fastighetsreglering utvidgas med mycket stora områden. Vid en fastighetsreglering kan också en fastighet utplånas, genom att hela markarealen och samtliga andelar i samfälligheter överförs till en annan fastighet.

Registrering

Vid fastighetsreglering är fastighetsbeteckningen i princip given eftersom ingen ny fastighet bildas.

Exempel

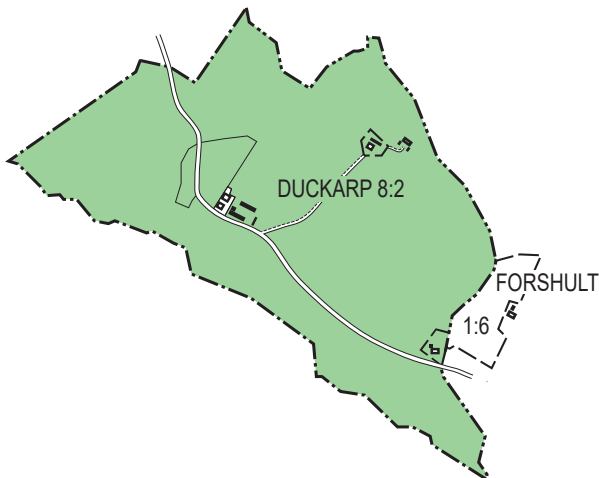

All mark som tillhör fastigheten Smedstorp 3:1 överförs genom fastighetsreglering till Smedstorp 6:2. Som en följd härav kommer Smedstorp 3:1 att avregistreras. Smedstorp 6:2 kommer att innefatta även den mark, som tidigare hörde till Smedstorp 3:1.

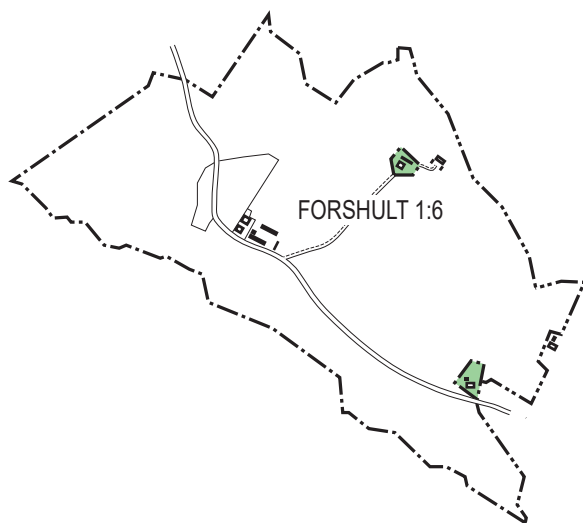
Inverkan på traktindelningen

De i kapitel 4 beskrivna olägenheterna med förskjutningar av bygränser uppkommer vid fastighetsregleringar som berör flera trakter.

Exempel

Genom fastighetsreglering överfördes all mark tillhörande Duckarp 8:2 i Äsphults socken till Forshult 1:6 i Djurröds socken. Duckarp 8:2 hyste bebyggelsen Duckarps säteri medan Forshult 1:6 var obebyggd.

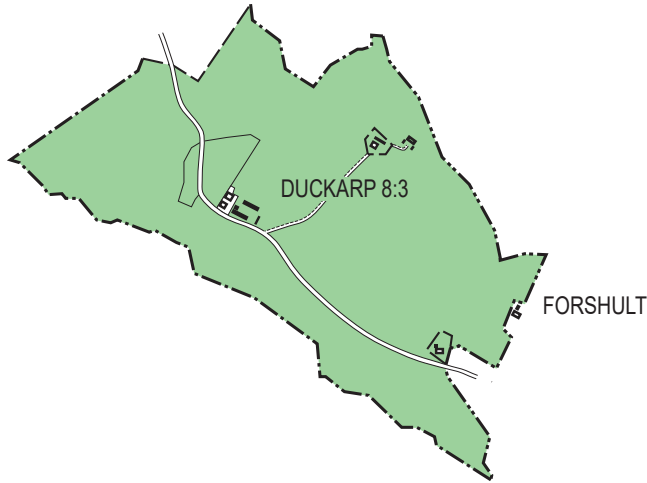
När det gäller traktindelningen innebar fastighetsregleringen, att gränsen mellan trakterna Duckarp och Forshult, som följt Vallarebäcken, ändrades. Duckarpsfastigheten avregistrerades och marken registrerades som Forshult. Kvar av trakten Duckarp blev några spridda bostadsfastigheter. Exemplet visar ett fall efter den 1 januari 1972 i ett område, där jordregister fortfarande fördes. Därför påverkades också jordregistersockengränsen. Den ändrade fastighetsindelningen visas i följande figur.

Omregistrering

Genom att omregistrera den utökade fastigheten Forshult 1:6 till Duckarp kan man ändra på det uppkomna förhållandet så, att inte lika mycket mark behöver byta trakttillhörighet. Trakten Duckarp kommer därmed att behålla sin tidigare utbredning. Därutöver kommer också den mark, som före fastighetsregleringen utgjorde Forshult 1:6, att höra till Duckarp.

Detta innebär dock ett betydligt mindre ingrepp i den gamla byindelningen. Forshult finns också kvar som en sammanhängande trakt.

Exempel

Figuren visar förhållandet efter omregistreringen. Den genom reglering utvidgade fastigheten Forshult 1:6 har omregistrerats till Duckarp 8:3. Vad man vunnit är alltså, att betydligt mindre areal har bytt trakttillhörighet, än som annars hade blivit fallet.

Detta exempel gällde alltså ett område med jordregister. Sådana finns inte efter den 27:e september 1995. Hade det nya fastighetsregistret varit infört i området hade sockengränsen inte påverkats.

Omregistrering i samband med en fastighetsreglering kan påkallas av fastighetsägaren. När en kulturhistoriskt sett olämplig traktindelning uppkommer bör dock lantmäterimyndigheten själv ta initiativet. Syftet med omregistreringen bör vara att så mycket som möjligt minska ingreppen i gällande traktindelning. Samtidigt bör man försöka ge den ombildade fastigheten ett från kulturhistorisk synpunkt rättvisande namn. Det kan leda till, att man återinför ett traktnamn som marken tidigare haft.

En omregistrering bör alltid medföra en förbättring i en samman-tagen bedömning. Omregistreringen får t.ex. inte försämra fastighetsredovisningen. En ytterligare förutsättning är, att den aktuella fastigheten får ett namn, som redan finns som traktnamn på befintlig eller avregistrerad enhet. Skulle det vara motiverat att införa ett helt

nytt traktnamn gäller i tillämpliga delar vad som sägs om ny trakt i kapitlet om sammanläggning.

Beslutsbefogenheter

Beslut om traktnamn vid omregistrering efter fastighetsreglering fattas av lantmäterimyndigheten enligt Lantmäteriverkets föreskrifter LMVFS 2000:2, föreskrifter till 20 § förordningen om fastighetsregister (jfr också Handbok fastighetsregister, HFR, avsnitt 2.5.2, Fastighetsreglering).

Beslutsbefogenheten innefattar också användning av namn som bara finns på avregistrerad trakt. Registrering, som innebär att ett nytt traktnamn införs i fastighetsregistret, kan göras först efter beslut av Lantmäteriverket.

Före omregistrering bör fastighetsägaren ges möjlighet att lämna synpunkter.

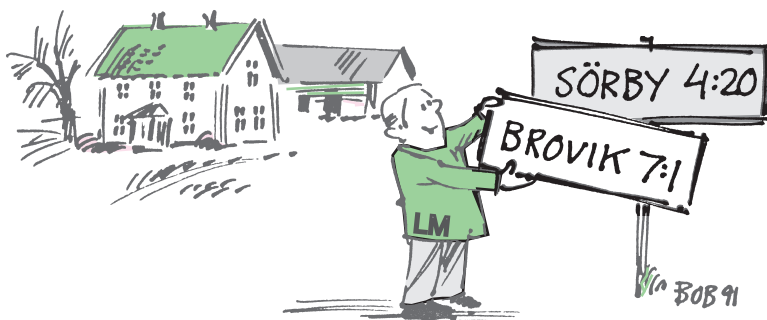
Diskutabla fall

Överföring av mycket stora arealer mark eller av mark med stort geografiskt avstånd till den mottagande fastigheten kan medföra särskilda problem ur ortnamnssynpunkt. Möjligheterna att finna alternativa lösningar, t.ex. genom att bilda flera mindre fastigheter i stället för en enda stor eller genom att helt avstå från fastighetsbildning, bör då övervägas.

Sammanfattning

Då en olämplig traktindelning har blivit följd av en fastighetsreglering bör lantmäterimyndigheten överväga omregistrering. Syftet skall vara att så mycket som möjligt minska ingreppen i gällande traktindelningar, genom att den aktuella fastigheten ges ett namn, som bättre överensstämmer med det lokala språkbruket eller som bättre ansluter till den hävdvunna byindelningen. Fastighetsredovisningen får inte försämrats av åtgärden, t.ex. genom uppkomsten av enklaver som gör kartan mer svårläst.

Lantmäterimyndigheten bör vid behandlingen av frågor om fastighetsreglering verka för att god ortnamnsed enligt 1 kap. 4 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (ändrad 2000:265) beaktas. Detta gäller särskilt i ärenden som avser mycket stora markarealer eller reglering av markområden på stort avstånd från varandra.

8 Omregistrering

Fristående från registrering efter fastighetsbildning kan en fastighets traktnamn ändras genom ett traktnamnsbeslut, om det finns särskilda skäl. Vanligtvis är det fastighetsägaren, som tar initiativ till en sådan åtgärd.

I det följande redovisas ett par exempel på sådan separat omregistrering.

Exempel

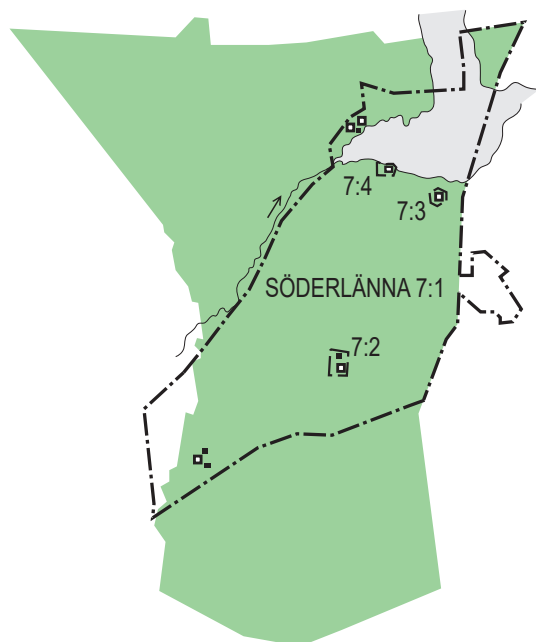
1982 gjordes en sammanläggning från huvudsakligen följande byar, nämligen Rocklänna (43% av den nya fastighetens areal), Byringe (27%) och Söderlänna (27%) i Strängnäs kommun. Den nybildade fastigheten registrerades som Byringe 7:19. Den fastigheten genomgick sedan en klyvning och en av lotterna fick beteckningen Byringe 7:43.

Fastigheten bestod till större delen av Söderlännamark med bebyggelsen Söderlänna gård. Ägaren ansökte om att få ändra namnet på Byringe 7:43 till Söderlänna. Dåvarande fastighetsregistermyndigheten, dåvarande Ortnamnsarkivet i Uppsala och Riksantikvarieämbetet tillstyrkte det begärda namnbytet. Fastigheten omregistrerades efter Lantmäteriverkets beslut.

Fastigheten Byringe 7:43 omregistrerades alltså till Söderlänna 7:1, varigenom man fick överensstämmelse mellan fastighetsnamn och faktiskt namnbruk i orten.

För omregistreringen talade också det faktum, att större delen (82%) av Byringe 7:43 bestod av mark från den ursprungliga trakten Söderlänna. Byringe var därför historiskt sett ett missvisande namn för den aktuella marken. Utan omregistrering hade Söderlänna inte heller funnits kvar som namn på någon befintlig fastighet.

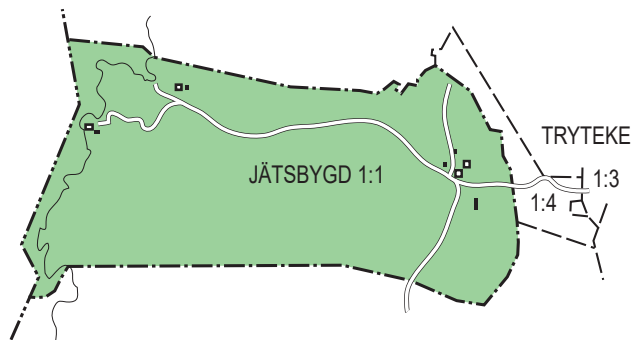
Exempel

Bilden visar fastigheten Byringe 7:43 som omregistrerades till Söderlänna 7:1 i Strängnäs kommun. Rastrerad yta markerar den tidigare Söderlänna 6:1.

Följande fall kan också ses som exempel på fristående registreringsåtgärd, även om ägarna i detta fall framförde önskemålet om traktnamn redan i anslutning till fastighetsbildningen.

Exempel

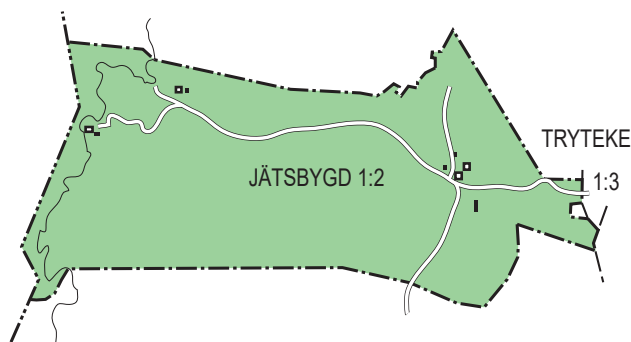

Genom fastighetsreglering överfördes marken från Jätsbygd 1:1 till Tryteke 1:4.

Ägarna anhöll hos fastighetsregistermyndigheten att den utökade fastigheten Tryteke 1:4 skulle betecknas Jätsbygd.

Tryteke 1:4 hade före regleringen varit ca 30 hektar stor och obebyggd. Jätsbygd 1:1 hade utgjort ett enstaka hemman om 340 hektar, och namnet Jätsbygd förekom inte på någon annan fastighet. Bostadshus och ekonomibyggnader står på den mark som utgjorde Jätsbygd 1:1.

Lantmäteriverket beslutade att fastigheten Tryteke 1:4 skulle byta namn till Jätsbygd och där upptas under block 1 med närmast lediga nummer.

Läget efter omregistreringen. Det bästa är, om beteckningsändringar av det här slaget görs i direkt anslutning till registreringen av förrättningen.

Beslutsbefogenheter

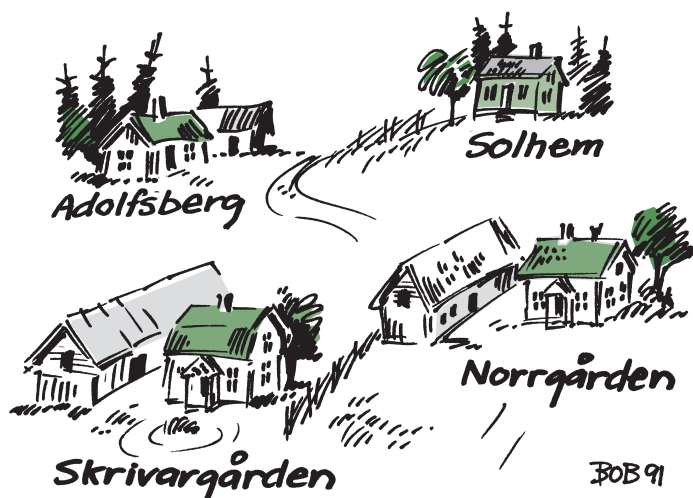
Beslut om traktnamn inför omregistrering fattas av lantmäterimyndigheten enligt Lantmäteriverkets föreskrifter LMVFS 2000:2, föreskrifter till 20 § förordningen om fastighetsregister (jfr också Handbok fastighetsregister, HFR, avsnitt 2.8.7, Lantmäterimyndighetens beslutsbefogenhet).

Beslutsbefogenheten innefattar också användning av namn på enbart avregistrerad trakt. Registrering, som innebär att ett nytt traktnamn införs i fastighetsregistret, kan göras först efter beslut av Lantmäteriverket.

Sammanfattning

En separat omregistrering bör leda till att en fastighet får ett traktnamn, som bättre överensstämmer med det lokala språket och de historiska förhållandena. Fastighetsredovisningen får inte försämrats av åtgärden, t.ex. genom att enklaver uppkommer som gör kartbilden mer svårläst.

Enligt avsnitt 2.8.6 i Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering avses med begreppet *omregistrering* den ändring i fastighetsregistret, som är en följd av något beslut, t.ex. ett traktnamnsbeslut. Här har dock termen omregistrering givits en något vidare innebörd.

9 Särskilt namn

I fastighetsregistret finns det möjlighet att anteckna s.k. särskilt namn. Ett sådant namn skall på något sätt vara karakteriserande för sin fastighet utan att det ingår i fastighetens beteckning. Samma namn kan registreras som särskilt namn för flera fastigheter. Däremot kan en och samma fastighet bara ha ett särskilt namn.

I första hand får särskilt namn uppfattas som ett intresse för fastighetsägaren. I samband med fastighetsbeteckningsreformen har dock även ortnamnsarkiven, Riksantikvarieämbetet och dåvarande fastighetsregistermyndigheterna tagit initiativ till att särskilt namn införts. Före beslut har fastighetsägarna dock alltid tillfrågats.

Utgående traktnamn

Enligt 15 § förordningen (2000:308) om fastighetsregister får som särskilt namn antecknas dels namn som utgår eller har utgått ur en fastighetsregisterbeteckning, dels bebyggelsenamn med hävd. Det torde i princip idag inte förekomma, att ett traktnamn utgår ur en registerbeteckning men samtidigt antecknas som särskilt namn för fastigheten. Möjligen kan man i sammanhanget tänka sig ett vid beteckningsreformen utmönstrat namn på en fastighet, som en fastighetsägare i efterhand vill anteckna. Det var också just för arbetet med beteckningsreformen,

som möjligheten till särskilt namn infördes i regelsystemet. Tidigare traktnamn, som i gällande fastighetsbeteckning är kombinerat med sockennamnet, får dock inte antecknas som särskilt namn. En fastighet i Uppsala kommun med namnet Danmarks-Säby får alltså inte ha det okombinerade Säby som särskilt namn.

Bebyggelsenamn med hävd

Även ett bebyggelsenamn med hävd, som inte tidigare funnits i fastighetsregistret, får enligt författningen antecknas som särskilt namn. Även om lantmäterimyndigheten här kan vara något liberal i sin syn på hävd, skall givetvis inte en ren nykonstruktion införas som särskilt namn. Hur lantmäterimyndigheten på olika sätt kan få hävden bekräftad framgår av uppställningen i kapitel 2.

Enligt LMVFS 2000:2, föreskrifter till 15 § förordningen (2000:308) om fastighetsregister, skall ett namn, som antecknas som särskilt namn, stavas enligt vedertagna språkregler. Är namnet tidigare fastställt, t.ex. för offentlig kartproduktion, skall det antecknas i sin fastställda form.

Gårdnamn

I vissa län har gårdnamn, alltså namn på gårdar inom byn, varit antecknade i jordregistret. Dessa gårdnamn har varit särskiljande för byns olika hemman (jordregisterenheter). Ett vackert exempel från f.d. Älvsborgs län, där detta var vanligt, är byn Eggvena, där jordregistret upptog följande hemman, nämligen:

<i>Eggvena Stommen nr 1</i>	<i>Eggvena Ågården nr 9</i>
<i>Eggvena Östergården nr 2</i>	<i>Eggvena Nordgården nr 10</i>
<i>Eggvena Skräddaregården nr 3</i>	<i>Eggvena Hålegården nr 11</i>
<i>Eggvena Håkansgården nr 4</i>	<i>Eggvena Kungegården nr 12</i>
<i>Eggvena Hovgården nr 5</i>	<i>Eggvena Bajagården nr 13</i>
<i>Eggvena Stensgården nr 6</i>	<i>Eggvena Backgården nr 14</i>
<i>Eggvena Köparegården nr 7</i>	<i>Eggvena Skogvaktaregården nr 15</i>
<i>Eggvena Skattegården nr 8</i>	<i>Eggvena Västergården nr 16</i>

I nuvarande fastighetsregister är dessa gårdnamn antecknade som särskilt namn för mantalssatta, bebyggda fastigheter. En fastighet i den ovannämnda byn kan därför idag ha beteckningen Eggvena 1:3 i Herrljunga kommun. Som särskilt namn för fastigheten är Stommen registrerat.

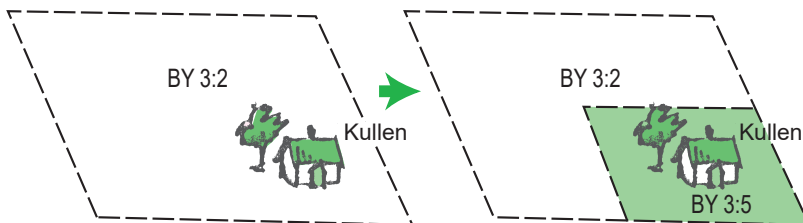
Beslutsbefogenheter

Lantmäterimyndigheten beslutar i frågor om särskilt namn. Före anteckning skall namnet i något skede vara granskat av Institutet för språk- och folkminnen. Om förslag till särskilt namn väcks av någon annan än fastighetsägaren, skall dennes synpunkter inhämtas, eftersom ett särskilt namn inte bör antecknas mot fastighetsägarens vilja. Om lantmäterimyndigheten avslår fastighetsägarens ansökan om särskilt namn, skall beslutet motiveras och besvärshänvisning lämnas. Beslut om särskilt namn kan fattas fristående från annan registrering.

Ajourföring

Då en fastighet avregistreras, hör särskilt namn till de uppgifter som utgår. För att bevara ett infört särskilt namn i registret kan lantmäterimyndigheten därför föra över namnet till någon nybildad fastighet, i vilken den tidigare namnbärande fastigheten uppgår. Det är t.ex. angeläget, att de nämnda gårdnamnen beaktas vid den löpande registreringen. Följande regler kan tillämpas vid ajourföringen av särskilt namn.

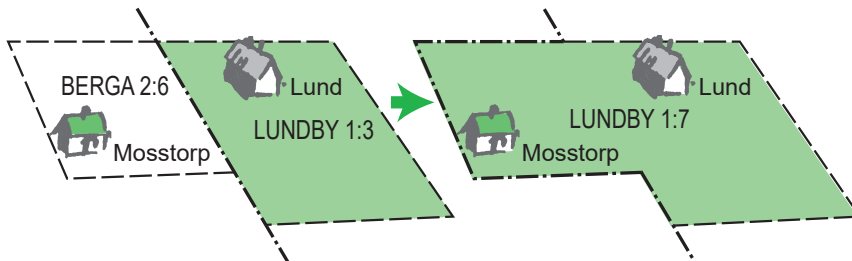
Om mark avstyckas från en fastighet med särskilt namn och det namngivande objektet finns på styckningslotten, bör det särskilda namnet föras över från stamfastigheten till den fastighet, som lotten kommer att bilda.

Vid sammanläggning, där någon av de ingående fastigheterna har ett särskilt namn, kan detta föras över till den nybildade fastigheten, förutsatt att namnet är karakteriserande för denna fastighet. Om flera av fastigheterna i en sammanläggning har särskilt namn, blir det en bedömnings sak vilket namn som skall väljas för den nybildade fastigheten.

Namnet på brukningscentrum kan t.ex. anses dominera över namnet på ett annat objekt på den nya fastigheten. Man bör i sammanhanget komma ihåg, att det i vissa fall kan vara god ortnamns sed att inte föra över ett särskilt namn till en annan fastighet. Ett sådant namn bör ju på något sätt karakterisera fastigheten.

Exempel

Berga 2:6 och Lundby 1:3 sammanläggs. Mosstorp och Lund är på fastighetskartan redovisade som bebyggelsenamn. Dessutom har de i fastighetsregistret varit antecknade som särskilda namn för Berga 2:6 respektive Lundby 1:3. Om det är motiverat, kan ett av dem bli särskilt namn för den nybildade fastigheten Lundby 1:7. Om bebyggelsen Lund ligger på Lunds ursprungliga byplats, bör det namnet ha företräde framför Mosstorp, som här kan uppfattas som ett torpnamn. Oavsett detta står givetvis båda namnen kvar som bebyggelsenamn på kartan.

Efter en fastighetsreglering kan en fastighet, som utökas med ytterligare mark, i allmänhet behålla sitt särskilda namn. Om fler fastigheter med särskilt namn berörs av en fastighetsreglering, får motsvarande bedömningar göras som vid sammanläggning.

Kartredovisning

Begreppet särskilt namn är inskränkt till fastighetsregistret. Någon speciell redovisning av särskilt namn görs alltså inte på registerkartan eller på någon annan karta. Däremot kan namn, som i fastighetsregistret är registrerade som särskilda namn, återfinnas som bebyggelsenamn på fastighetskartan eller terrängkartan. Det gäller bl.a. de nämnda gårdnamnen.

10 Handläggning

Lantmäterimyndigheten

Lantmäterimyndigheten bör alltid diskutera namnfrågan med fastighetsägaren, då olika traktnamn är tänkbara. Om fastighetsägaren har något namnförslag bör detta tillsammans med förrättningslantmätarens ställningstagande framgå i protokoll eller annat beslutsdokument.

Det som sagts här gäller inte bara vid sammanläggning över traktgräns utan även vid avstyckning och klyvning. Finns det önskemål om omregistrering efter fastighetsreglering bör detta anges.

I den löpande registreringen bör lantmäterimyndigheten granska traktnamnsfrågan aktivt från de utgångspunkter, som angivits i det föregående.

Lantmäterimyndigheten beslutar om traktnamn vid registrering av nybildade fastigheter och vid omregistrering av fastigheter. Förutsättningen är, att myndigheten väljer ett namn, som redan finns i fastighetsregistret som namn på befintlig eller avregistrerad enhet. Om ett namn på avregistrerad trakt återupptas, skall Institutet för språk- och folkminnen vid behov rådfrågas angående språkriktigheten.

Före nyregistrering av en fastighet skall fastighetsägaren ha givits tillfälle att yttra sig, om det finns flera möjliga traktnamn. (Jfr Lantmäteriverkets föreskrifter, LMVFS 2000:2, föreskrifter till 11 § förordningen om fastighetsregister; jfr också avsnitt 2.5.2, Avstyckning, i Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering, HFR.)

Om lantmäterimyndigheten avser att besluta i strid mot fastighetsägarens önskan, skall myndigheten fatta ett formellt beslut i traktnamnsfrågan. I det skall motivet för beslutet anges samt uppgift lämnas om hur man överklagar.

Lantmäterimyndigheten beslutar dessutom om särskilt namn.

Då Lantmäteriverket är beslutande, skall lantmäterimyndigheten bereda ärendet och med eget yttrande och behövligt kartmaterial skicka ärendet till verket (jfr Lantmäteriverkets Handbok fastighetsregistrering, HFR, avsnitt 2.8.5, Handläggning). Observera att lantmäterimyndigheten inte heller kan avslå ett ärende, där Lantmäteriverket är beslutande.

Lantmäteriverket

Lantmäteriverket beslutar om:

- införande av nytt traktnamn i fastighetsregistret,
- ändring av traktnamns stavning och form samt
- ändrat traktnamn efter ändring i kommunindelningen.

Till grund för verkets beslut i sådana frågor ligger yttranden från Institutet för språk- och folkminnen, Riksantikvarieämbetet, lantmäterimyndigheten och fastighetsägarna.

Besvär

Lantmäterimyndighetens och Lantmäteriverkets beslut i fastighetsbeteckningsfrågor överklagas hos länsrätten enligt 12 § lagen (2000:224) om fastighetsregister.

Ortnamnsarkiven och Ortnamnsrådet

Tolkningar av ortnamns betydelse och information om uttal och äldre belägg m.m. kan man få hos något av ortnamnsarkiven. De är fyra till antalet och finns i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå.

Enligt 12 § förordningen (1995:1418) med instruktion för det statliga lantmäteriet skall inom Lantmäteriverket finnas ett råd för frågor om ortnamn med företrädare för ortnamnsvårdande och namngivande intressenter. I rådet ingår tio myndigheter och organisationer, nämligen Lantmäteriverket, Posten, Riksantikvarieämbetet, Samesamfundet, Institutet för språk- och folkminnen, Svenska kommunförbundet, Svenska kyrkan, Sveriges Hembygdsförbund, Universitetet och Vägverket. Sedan 1 juli 2006 ingår Svenska språknämnden i Institutet för språk- och folkminnen. Representationen syftar till att täcka så stor del som möjligt av de verksamheter, som på något vis är involverade i landets ortnamnsverksamhet. Det är möjligt att ansluta fler organisationer.

Ortnamnsrådet har till uppgift att stödja Lantmäteriverket i arbetet med att främja ett ändamålsenligt och vårdat ortnamnsskick. Innan mer betydelsefulla ärenden och frågor av principiell art angående ortnamn avgörs, inhämtar verket rådets synpunkter.

Register

A

administrativa namn 12, 15
artefaktnamn 12
avstyckning 20, 27
avsöndring 27

B

bebyggelsenamn 12
bebyggelsenamn med hävd 56
beslut om traktnamn 31, 39
block 21

E

enhet 21

F

fastighet 17
fastighetsbeteckning 20
fastighetsbildning 7
fastighetsbildningslag 19
fastighetsdatareform 22
fastighetsindelningens uppgift 17
fastighetsregister 20
fastighetsregister för stad 22
fastighetsregistret 7
fastighetsreglering 20, 45
funktionella namn 15
förordningen (2000:308) om fastighetsregister 20
församlingsgräns 24
församlingsindelning 37

G

god ortnamnsedd (LMV-rapport 2001:4) 9
gårdnamn 56

H

Handbok fastighetsregistrering, HFR 20
hävd 13

J

jordbrukspolitik 18
jordförvärvslag 18
jordregister 22

K

kartredovisning 59
klyvning 20
kombinationsnamn 15
kommunal lantmäterimyndighet 7
kommungräns 25
Kulturarvsutredning 26
kulturlandskap 16
kulturnamn 11
kvarternamn 13
kyrkoordningen för Svenska kyrkan 37

L

lag (1970:991) om ändring 24
lag om god ortnamnsedd 9
lantmäterimyndighet 61
Lantmäteriverket 62
legalisering 32

N

namnbrukargemenskap 14
naturnamn 12
ny trakt 37

O

omregistrering 47, 51
ortnamn 11
ortnamnsarkiven 63
Ortnamnskommittén 26
Ortnamnsrådet 63
ortnamnsvård 8, 16
ortnamns värde och vård (SOU
1982:45) 9

R

registerområde 22
registrering 45

S

sammanläggning 20, 33
skyddet av kulturmiljön (SOU
1996:128) 9
sockengräns 24
statlig lantmäterimyndighet 7
strukturrationalisering 19
styckningsfastighet 27
styckningslott 27
Svenska kyrkan 37
syftning 14
särskilt namn 55

T

trakt 21
trakt, ny 37
traktnamn 13, 37

U

utgående traktnamn 55

Ä

ägonamn 12

A series of 20 horizontal dotted lines for writing.

Ortnamn och namnvård är en skriftserie som utges av Lantmäteriverket. Syftet är att varje nummer i serien skall behandla ett speciellt tema inom detta ämnesområde. Serien vänder sig såväl till läsare med specialintressen som till en bredare ortnamnsintresserad allmänhet.

ORTNAMN OCH NAMNVÅRD

1. Ortnamn, fastighetsbildning och fastighetsregistrering (1992, reviderad 1997 och 2006).
2. Staffan Nyström, Att uppteckna ortnamn. Bakgrund och praktiska anvisningar (1992).
3. Ann-Christin Mattisson, Samiska ortnamn på fjällkartorna (1993).
4. Hans Ringstam, Fastighetsbeteckningsreformen (1995).
5. Leif Nilsson och Hans Ringstam, Ortnamnen i fastighetsregistret. Om ortnamn i administrativ användning och i allmänt bruk (2000).
6. God ortnamnsred, Ortnamnsrådets handledning i namnvård (2001).
7. Hans Ringstam, Standardisering av geografiska namn, om FN:s ortnamnsarbete (2005).

L A N T M Ä T E R I E T

Beställs hos:
Lantmäteriet
Vaktmästeriet
801 82 GÄVLE
Fax: 026-65 29 15

LMV-rapport 2006:7
ISSN 1103-0054

Ortnamn och namnvård är en skriftserie som utges av Lantmäteriet. Syftet är att varje nummer i serien ska behandla ett speciellt tema inom detta ämnesområde. Serien vänder sig såväl till läsare med specialintressen som till en bredare ortnamnsintresserad allmänhet.

ORTNAMN OCH NAMNVÅRD

1. Ortnamn, fastighetsbildning och fastighetsregistrering (1992, reviderad 1997 och 2006). LMV-rapport 2006:7
2. Staffan Nyström, Att uppteckna ortnamn. Bakgrund och praktiska anvisningar (1992). LMV-rapport 1992:18
3. Ann-Christin Mattisson, Samiska ortnamn på fjällkartorna (1993). LMV-rapport 1993:19
4. Hans Ringstam, Fastighetsbeteckningsreformen (1995). LMV-rapport 1995:19
5. Leif Nilsson och Hans Ringstam, Ortnamnen i fastighetsregistret. Om ortnamn i administrativ användning och i allmänt bruk (2000). LMV-rapport 2000:10
6. God ortnamnsred. Ortnamnsrådets handledning i namnvård (2001, reviderad 2016). Lantmäteri-rapport 2016:9
7. Hans Ringstam, Standardisering av geografiska namn. Om FN:s ortnamnsarbete (2005). LMV-rapport 2005:1
8. Toponymic Guidelines. Riktlinjer för läsning av kartornas ortnamn - Sverige. Toponymic Guidelines for Cartography - Sweden (2007). LMV-rapport 2007:6